

לקוטי תורה המבואר

מאמרים
על פרשיות התורה ומועדי השנה

מלוקטים מספרי
תורה אור ולקוטי תורה

ד"ה על כן יאמרו המושלים

בואו ונחשב חשבוננו של עולם - שיחה דתפילה ושיחה דתורה

מחולק לסעיפים עם פיסוק מלא,
בהוספת ביאורים, פיענוחים, הערות וציונים

פרשת חוקת

שנה ד | גליון קנ"ד

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים וחמש לבריאה

©
כל הזכויות שמורות
למערכת ליקוטי תורה המבואר

הרב לוי געלב

עורך ראשי

הרב משה גורארי' - הרב חיים לייב זאקס

הרב משה לינק - הרב משה מרינובסקי:

עורכים

בשורה טובה

לשמוע ולהוריד אלפי שיעורים בחסידות, בתניא, דרך מצותיך,

לקוט"ת ותו"א ועוד, באודיו או בכתב

נא לבקר באתר החדש והמפואר אוצר החסידות

otzerhachassidus.com

לקבל הגיליונות באימייל או להקדיש הגיליונות הבאים

(+1) 718-650-6295

LikuteiTorah@otzerhachassidus.com

לפרטים אודות מוקדי ההפצה בארה"ק וכן להשתתף בהוצאת ההפצה בארה"ק

050-4109309

L109309@gmail.com

יו"ל ע"י

הרב לוי געלב
(+1) 310-938-4016
info@maamaronline.com

מכון לעבדך באמת
בארה"ב 718-650-6295 (+1)
בארה"ק 050-4109309
info@otzerhachassidus.com

The Ma'amarim of LIKUTEI TORAH and TORAH OR are copyright by the Kehot Publication Society, a division of Merkos L'inyonei Chinuch Inc. and are reprinted here with permission.

פתח דבר

בעזה"י

בשנה והודיה לה', מוגש בזה לפני ציבור הלומדים, מאמר "ד"ה על כן יאמרו המושלים" בסדרת "לקוטי תורה המבואר", שהוא פירוש וביאור על מאמרי חסידות דפרשיות השבוע ומועדי השנה, מלוקטים מספרי תורה אור ולקוטי תורה לרבינו הזקן נבג"מ זצוקלה"ה. ומטרתו להקל בלימוד ה'חסידישע פרשה' בכל שבוע.

הביאור מבוסס על המאמרים המיוסדים על דרוש זה וכן על עוד 'הנחות' מאותו הדרוש (כגון: מספר מאמרי אדמו"ר הזקן, תורת חיים, מאמרי אדמו"ר האמצעי, אור התורה וכו'). כמו כן נכתבו "ביאורי מושגים" - הסברה רחבה של מושגים יסודיים בחסידות, המופיעים במאמר.

גם ביאורי המושגים מיוסדים על מקומות אחרים בדא"ח אשר שם מבואר הענין באריכות וביאור יותר (כידוע ש'דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר').

כפי שנראה לעין הקורא, נשתפרו הקונטרסים בתוספת מרובה על העיקר ממה שהיו, בעריכת המאמרים ע"י צוות משפיעים שיחי', עימוד ועיצוב חדש, וגם הגהה יסודי שיהיה נקי ומנופה מכל טעותי הדפוס, ועוד הרבה תיקונים אשר כל הרואה יאמר ברקאי.

לבקשת רבים, ניתן לקבל הקונטרסים מדי שבוע בשבוע באימייל, לקבלו נא לשלוח אימייל לכתובת: subscription@otzerhachassidus.com, וכן אפשר להוריד את הקונטרס, וכמו כן גם הקונטרסים האחרים שי"ל על ידינו בכתובת: otzerhachassidus.com.

כבר אמר דוד המלך ע"ה "שגיאות מי יבין", יתכן כי נפלו אי הבנות בעניינים המבוארים או טעותי הדפוס וכדומה. על כן שטוחה בקשתנו בפני ציבור המעיינים בקונטרס - לשלוח את הערותיהם ונתקנם בבוא העת אי"ה.

כתובת למשלוח הערות: likuteitorah@otzerhachassidus.com

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאתי תצא" (ישעיה נא, ז), במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

המאמרים של לקוטי תורה ותו"א שייכים להוצאת קה"ת ונדפס ברשותם, תשוח"ח להם.

ד' תמוז - ה'תשע"ה

בברכת שבתא טבא

לוי געלב

מכון לעבדך באמת

הזדמנות פז

דרוש אברך או בחור נמרץ לסיוע בהפצת המעיינות לפעילות בתוככי אנ"ש בתשלום נאה. לעבודה נדרש כמה שעות בשבוע לקבץ סכומי הקדשות (בשעות וזמנים לפי בחירתו) עבור הקונטרסים הנצחות לע"נ קרובים או לרגל שמחה או לזכות והצלחה.

מי שמעוניין בזה יפנה למכוננו

בטל: בארה"ב 718-650-6295 בארה"ק 0504109309

או באימייל: info@otzerhachassidus.com

ד"ה על בן יאמרו המושלים וגו'

בואו ונחשב
חשבוננו של עולם - שיחה
דתפילה ושיחה דתורה

תוכן המאמר

פתיחה

ז 'חשבוננו של עולם', 'יהא שמיה רבא מברך' וירידת הנשמה בגוף

פרק א

ח ממלא כל עלמין - נפש העולם

פרק ב

ב חיבור 'נפש' ו'עולם' ע"י 'שנה'

פרק ג

טו 'עולם' - לשון העלם

פרק ד

יח 'סובב כל עלמין'

פרק ה

כב תכלית ירידת הנשמה - המשכת אור ה'סובב'

פרק ו

כד "כד אתכפיא סמרא אחרא אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין"

פרק ז

לא "כל העונה אמן יהא שמיה רבא כו' קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה"

פרק ח

לד "בואו ונחשב חשבוננו של עולם"

פרק ט

לז 'עיר סיחון' - אין שיחה אלא תפילה

פרק י

מא 'עיר סיחון' - כל היום היא שיחתי

ב"ה. לקו"ת פ' חקת, ד"ה על כן יאמרו המושלים וגו' [סד, ד - סו, ב]

פרשה חקת

על כן יאמרו המושלים באו חשבון וגו' בעלי כמות ארנון. הנה דרשו ^{סד ד} רז"ל^א, המושלים אלו המושלים ביצרם, בואו חשבון, בואו ונחשב חשבוננו של עולם כו'. להבין זה, גם להבין מאמר רז"ל כל העונה אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כחו קורעים לו גזר דינו של שבעים שנה^ב. הנה, יש להקדים בענין ירידת הנשמה בגוף, שהיא ירידה צורך עלייה, כידוע, ויש להבין מהו

להבין זה.

פתיחה

יש להבין הפירוש בדברי רז"ל, מהו ענין 'חשבוננו של עולם', ומדוע דווקא ה'מושלים ביצרם' הם המחשבים חשבון זה^ג.

'חשבוננו של עולם', 'יהא שמיה רבא מברך' וירידת הנשמה בגוף

"על כן יאמרו המושלים באו חשבון וגו' בעלי כמות ארנון"^ד.

גם להבין מאמר רז"ל: "כל העונה אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כחו, קורעים לו גזר דינו של שבעים שנה"^ה.

כתיב: "על כן יאמרו המושלים באו חשבון תבנה ותכונן עיר סיחון. כי אש יצאה מחשבון להקה מקרית סיחן אכלה ער מאב בעלי כמות ארנון."

יש להבין מדוע נקטו רז"ל גזר דינו של שבעים שנה דווקא, ומדוע הגזר דין הזה מתבטל על ידי עניית 'אמן יהא שמיה רבא מברך'^ו.

הנה, דרשו רז"ל^א: 'המושלים' - אלו המושלים ביצרם; 'בואו חשבון' - בואו ונחשב חשבוננו של עולם כו'.

הנה, יש להקדים בענין ירידת הנשמה בגוף. שהיא ירידה צורך עלייה, כידוע^ז. ויש להבין

הנהות צמח צדק

א. פרק ה' דבבא בתרא (עח, ב). ושם: א"ר שמואל בר נחמן א"ר יוחנן, מאי דכתיב על כן יאמרו המושלים וגו', המושלים אלו המושלים ביצרם, בואו חשבון בואו ונחשב חשבוננו של עולם הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה). ב. כמ"ש בטור אורח חיים סימן נ"ו. שבת פרק ט"ז קי"ט ב'.

מאמרי אדמו"ר האמצעי במדבר ע' א"תס (להלן): אדה"א).

1. המאמר נאמר בשבת פרשת חקת-בלק תקס"ז.

2. במדבר כא, כז-כח.

ביאורנו מיוסד בעיקר על: ביאור מאמר זה בלקו"ת (להלן: לקו"ת בביאור). הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי בספר מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ז ע' רנט (להלן: תקס"ז). הגהות וקצורים באוה"ת במדבר ח"ג עמ' תתפג ואילך (להלן: אוה"ת). ומאמר ד"ה זה בספר

3. הביאור בזה - להלן פרק ח.

4. הביאור בזה - להלן פרק ז.

5. ראה גם לקו"ת בלק עג, א.

עליה זאת, הלא גם קודם ירידתה היתה במדריגה עליונה ביותר עומדת לפני ה', כמו שאמר אליהו חי ה' אשר עמדתי לפניו, ומשם ירדה פלאים להתלבש בחומר גופני בעולם הזה השפל, ובצאת הנשמה מהגוף כתיב והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה, שתשוב למקורה ושרשה כו', ואם כן, איזה יתרון מעלה יש כאן על ידי ירידה זאת.

ויובן כל זה בהקדים תחילה ענין ממלא כל עלמין וסוכב כל עלמין, דהנה בחינת ממלא כל עלמין הוא אור ושפע האלקית המתלבשת ונתפסת

מהו עליה זאת.

והרי לפני ירידתה למטה עמדה הנשמה לפני ה' במדריגה עליונה ביותר, וירידתה היא ירידה לעולם הזה השפל. ואם כן, בשעה שהנשמה נמצאת למטה – איזו מעלה יש לה על מעלתה העצומה שהיתה לה לפני הירידה.

וגם לאחר סיום עבודתה כנשמה בגוף, הרי נאמר על הנשמה ש'תשוב אל האלקים אשר נתנה', היינו ש'חזרתה בצאתה מן הגוף הוא למקורה שמשם ניתנה קודם ירידתה, ולא תעלה למעלה ממקורה כו' (אדה"א), ואם כן, לכאורה לא נפעלת כנשמה כל עליה על ידי ירידתה.⁹

פרק א

ממלא כל עלמין - נפש העולם

ויובן כל זה בהקדים תחילה ענין 'ממלא כל עלמין' ו'סוכב כל עלמין'.¹⁰

כדי להבין את ענין עליית הנשמה ע"י ירידתה לעולם הזה להתלבש בגוף גשמי, יש להקדים תחילה את ביאור החילוק בין שתי הבחינות באור האלקי 'ממלא כל עלמין' ו'סוכב כל עלמין'.

דהנה, בחינת 'ממלא כל עלמין' הוא אור ושפע האלקית המתלבשת ונתפסת בתוך

בכדי לבאר עניינים אלו ('חשבוננו של עולם' וקריעת גזר דין של שבעים שנה ע"י עניית 'אמן' יהא שמיא רבא) יש להקדים תחילה ביאור ענין העליה שאליה מגיעה הנשמה על ידי ירידתה למטה בגוף.

דהנה ידוע שתכלית ירידת הנשמה להתלבש בגוף גשמי, היא לצורך עליה - כדי שעל ידי עבודת ה' כנשמה המלוכשת בגוף תגיע למעלה יתירה שלא היתה בה כשעמדה למעלה, לפני ירידתה להתלבש בגוף בעולם הזה הגשמי.

ויש להבין מהו עליה זאת:

הלא גם קודם ירידתה היתה במדריגה עליונה ביותר עומדת לפני ה', כמו שאמר אליהו: "חי ה' אשר עמדתי לפניו", ומשם ירדה פלאים להתלבש בחומר גופני בעולם הזה השפל. ובצאת הנשמה מהגוף כתיב: "והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה", שתשוב למקורה ושרשה כו'. ואם כן, איזה יתרון מעלה יש כאן על ידי ירידה זאת?

לכאורה אינו מובן כלל מהי המעלה שאליה מגיעה הנשמה ע"י ירידתה, ולכן כדאית ירידה עצומה כזו.

9. ביאור הענין - להלן פרק ה.

10. זוהר ח"ג רכה, א.

6. מ"א יז, א.

7. ע"פ איכה א, ט.

8. קהלת יב, ז.

בתוך העולמות, ובאה בסדר והדרגה בעולמות מעילה לעילה, כל חד לפום שיעורא דיליה, עד שמתלבשת גם כן בשמים ובארץ גשמיים לפי ערכם. וביאור זה הוא, כי הנה ידוע ומבואר בספר יצירה, דיש בחינת עולם שנה נפש. פירוש, עולם הוא כולל כל הרקיעים והארץ וכל גופות הנבראים דרומם

המצומצמים של עולם זה, שהם מצומצמים יותר מהכלים של העולם העליון יותר, וכך הולך ומתצמצם בסדר והדרגה מעולם לעולם.

ונמצא, שהחילוק בסדר ההשתלשלות הוא לא רק בין העולמות השונים, אלא "יש בחינת ירידת המדרגות גם באור וחיות האלקי . . המחיה ומהוה את הכל, הוא בא גם כן בסדר חילוקי המדרגות" (אדה"א).

[כדי לבאר יותר איך האור ה'ממלא' הוא מצומצם ומתעלם לפי ערך העולמות שאותם הוא 'ממלא', יקדים לבאר ענין 'עולם שנה נפש':]

וביאור זה הוא: כי הנה ידוע ומבואר בספר יצירה¹², דיש בחינת 'עולם' 'שנה' 'נפש'.

כל הבריאה מורכבת משלשה ענינים – עולם שנה נפש.

פירוש:

'עולם' – הוא כולל כל הרקיעים והארץ וכל גופות הנבראים דרומם צומח חי מדבר,

העולמות, ובאה בסדר והדרגה בעולמות מעילה לעילה, כל חד לפום שיעורא דיליה, עד שמתלבשת גם כן בשמים ובארץ גשמיים לפי ערכם.

'ממלא כל עלמין' הוא האור שנמשך ממנו יתברך להחיות את כל העולמות והנבראים ומתלבש בהם בפנימיות, לפי ערכו ומהותו המיוחדת של כל נברא ונברא.

ומאחר שענינו להאיר בעולמות בפנימיותם, ובעולמות יש ריבוי נבראים שונים לגמרי זה מזה, האור המחיה את העולמות מצומצם ובא בריבוי בחינות שונות, בהתאם לערכו של כל עולם ונברא בפרט, כדי שההארה תהי' 'מתלבשת ונתפסת בתוך העולמות' היינו שתתקבל בכל עולם ובכל נברא בפנימיותו, שזהו דווקא כאשר ההארה היא לפי ערכו המוגבל של עולם זה ונברא זה בפרט¹¹.

ואופן המשכת המדרגות השונות שבאור זה הוא שנמשך בעולמות 'בסדר והדרגה', כלומר: האור יורד מדרגא לדרגא, וככל שירד להאיר בעולם נמוך יותר, הרי הוא מצמצם יותר את אורו כדי שיוכל להאיר ולהתלבש בכלים

והמחשבה. משא"כ בידיים אין הכלי יכול לקבל בחי' גילוי זה, לכן אין נמשך ומתלבש בהם רק גילוי כח המעשה. ואעפ"כ יש בהם הארה יותר גדולה מבכח הנמשך ומלובש ברגלים, שאין בהם רק כח ההילוך" (תו"א ויקהל ד"ה קחו מאתכם).

12. פ"ג מ"ג ואילך (וראה אוה"ת שמות ח"ג עמ' תתטז ועמ' תתכג: "אשר על ענין ג' בחינות אלו הוא יסוד של הספר יצירה". ע"ש בארוכה).

11. התלבשות פנימית היא כמשל חיות הנפש המתלבשת באברי הגוף וממנה הן התכונות הפרטיות של כל אבר, שהיא התלבשות באופן שלכל אבר נמשכת החיות המתאימה לו בפרט, "בעין נמשך ומתלבש כח הראיה, ובאוזן נמשך ומתלבש כח השמיעה, וכח המעשה נמשך ומתלבש בידיים, עד כח ההילוך שנמשך ומתלבש ברגלים . . בכל כלי לפי בחינתו ומהותו. ועל כן בהמוחין מאיר הארה וחיות יותר גדול, מפני שהכלי מזווכך ונעלה יותר על כן יכול לקבל הארה יותר גדולה, והיא גילוי השכל

צומח חי מדבר, ונפש הוא בחינת חיות אלהות המתלבש בהם, בחינת ממלא כל עלמין, [והתלבשות זו הוא על ידי בחינת שנה וכמו שיתבאר]. והנה בבחינת עולם יש גם כן חילוקי מדריגות גבוה מעל גבוה לאין קץ, בבחינת הזדככות החומר והכלי, שכל הגבוה גבוה הוא יותר רוחני ומופשט מן ההגשמה, כמו שנראה בחוש במעלת גוף החי על בחינת דומם וצומח, ובחינת מדבר למעלה מבחינת חי, וכן דרך כלל חומר הרקיעים מזוכך לאין שיעור מחומר הארץ ויסודות גשמיים, ועל דרך זה גבוה מעל גבוה, כנודע, שכמו שיש ז' רקיעים גשמיים, כך יש גם כן ז' רקיעים רוחניים, ונקראים ז' היכלות בו, ויש כמה בחינות ומדריגות בחינת היכלות הנ"ל. וכך גם כן בחינת הנפש

הבדלים גדולים בגופי הנבראים עד כמה הם 'מגושמים', וככל שהנברא נעלה יותר, כך ההגשמה שלו פחותה.¹⁴

כמו שנראה בחוש במעלת גוף החי על בחינת דומם וצומח, ובחינת מדבר למעלה מבחינת חי. חומר הגוף של הבעלי-חיים הוא יותר 'רוחני' מהחומר הדומם והצומח, וכך חומר גוף האדם הוא יותר 'רוחני' ביחס לחומר גוף החי.

ובן דרך כלל חומר הרקיעים מזוכך לאין שיעור מחומר הארץ ויסודות גשמיים.

חומר הרקיעים הוא מזוכך ו'רוחני', הרבה יותר מהחומר של ד' היסודות שבארץ, מהם מורכבים כל הנבראים הגשמיים.

ועל דרך זה גבוה מעל גבוה, כנודע¹⁵, שכמו שיש ז' רקיעים גשמיים¹⁶, כך יש גם כן ז' רקיעים רוחניים, ונקראים ז' היכלות בו, ויש כמה בחינות ומדריגות בחינת היכלות הנ"ל.

כשם שיש חילוקי דרגות במידת ההגשמה של הנבראים למטה, כך יש חילוקי דרגות במידת

ו'נפש' - הוא בחינת חיות אלהות המתלבש בהם, בחינת 'ממלא כל עלמין'.

'עולם' קאי על הנבראים עצמם, היינו הגוף והחומר של כל נברא, שהוא הכלי ל'נפש', היא החיות. וה'נפש' היא החיות האלקית המלוכשת בכל הנבראים ומחיה אותם בהתאם לתכונות השונות של כל נברא, בחינת אור הממלא כל עלמין הנ"ל - אור אלקי מצומצם ומוגבל שמתלבש בכל הנבראים בהתאם לערכו הפרטי המסוים של כל נברא.

[והתלבשות זו - הוא על ידי בחינת 'שנה', וכמו שיתבאר].

הקשר שבין ה'נפש' וה'עולם' הוא על ידי בחינת 'שנה', כפי שיתבאר להלן (פרק ב).

והנה, בבחינת 'עולם' יש גם כן חילוקי מדריגות גבוה מעל גבוה¹³ לאין קץ, בבחינת הזדככות החומר והכלי, שכל הנבוה גבוה הוא יותר רוחני ומופשט מן ההגשמה.

גם בבחינת 'עולם', החומר הגשמי של הנבראים, יש הרבה חילוקי מדריגות היינו, שיש

13. ע"פ קהלת ה, ז.

14. כלומר: החילוק בין נברא נעלה לנברא נחות, אינו

רק מצד החילוק באור המחיה את הנברא, אלא גם

החומר עצמו שונה מנברא לנברא, ובנברא גבוה ונעלה

15. ראה גם תו"א פב, ג.

16. ראה חגיגה יב, ב.

הוא האור והחיות האלקי הנמשך להן מאור אין סוף ב"ה ומתלבש בהעולמות הוא בהם בחילוק מדריגות, לפי ערך בחינת הזדככות מהות כלי העולם, כך מאיר ומתגלה בו בחינת האור והנפש בו, שבעולם העליון האור והחיות שם מבחינה מעלה ומדריגה העליונה, כמו בגן עדן העליון הנשמות יושבין ונהנין מזיו בו, ועל דרך זה הולך האור ומשתלשל בירידת המדריגות רבות מאד עד שבא ונמשך האור והחיות בעולם השפל בצמצום גדול מאד, והן אור וחיות שמים וארץ והמזולות הקבועים בהם, שאין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל, והוא בחינת החיות והנפש היותר אחרון המחיה בחינת העשבים בו. וכל בחינת סדר ההשתלשלות של בחינות

עד שבא ונמשך האור והחיות בעולם השפל בצמצום גדול מאד, והן אור וחיות שמים וארץ והמזולות הקבועים בהם, ש"אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל"¹⁸, והוא בחינת החיות וה'נפש' היותר אחרון, המחיה בחינת העשבים בו.

בגן עדן העליון – שמקומו בעולם העליון ביותר מהעולמות הנבראים, 'עולם הבריאה' - "מאיר מבחינת פנימיות האור והזיו במעלה ומדריגה העליונה ביותר. ובעולם היצירה נתמעט האור האלקי בירידת המדריגות מעט. ועל דרך זה הולך ויורד ומשתלשל" (אדה"א).

ובירידת המדריגות למטה מטה יש ריבוי דרגות, כי בכל בחינה ובכל נברא מתגלה האור לפי ערך הכלים של הדרגה היא, וככל שהאור יורד לעולם נמוך יותר, כך הגילוי שלו הולך ומתמעט. עד שבסיום כל הירידות של האור האלקי יורדת החיות האלקית לדרגה הנמוכה ביותר בסדר השתלשלות העולמות, העולם הזה הגשמי, להחיות את כל הנבראים הגשמיים.

[ויסיים, שזהו ענינה של בחינת 'ממלא כל עלמין' - ירידת החיות האלקית בצמצומים

זפות הכלים של הנבראים הרוחניים שבעולמות העליונים, זה למעלה מזה.

[וכמו שב'עולם' יש הרבה חילוקי מדריגות, כך יש הרבה חילוקי מדריגות גם ב'נפש' של העולם:]

וכך גם כן בחינת ה'נפש' – והוא האור והחיות האלקי הנמשך להן מאור אין סוף ב"ה ומתלבש בהעולמות – הוא בהם בחילוק מדריגות. לפי ערך בחינת הזדככות מהות כלי העולם, כך מאיר ומתגלה בו בחינת האור והנפש בו.

כשם שבחומר הנבראים (בחינת 'עולם'), יש חילוקי מדריגות, כך גם בחיות האלקית המתלבשת בנבראים (בחינת 'נפש') יש חילוקי מדריגות. כי לפי ערך חומר הנברא כך הוא האור והחיות האלקי שבו, וככל שהחומר הוא יותר 'רוחני' - מאירה בו יותר בחינת ה'נפש'.

שבעולם העליון - האור והחיות שם מבחינה מעלה ומדריגה העליונה. כמו בגן עדן העליון, הנשמות יושבין ונהנין מזיו בו¹⁷.

ועל דרך זה הולך האור ומשתלשל בירידת המדריגות רבות מאד.

הנפש והעולם בכריאה יצירה עשיה, מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין כמו בעשבים הגדילים מהמזל הוא הנקרא ממלא כל עלמין, היינו בחינת נפש המתלבשת בבחינת עולם, ולערך בחינת העולם כך הוא בחינת הנפש.

אך להבין ענין בחינת שנה הענין דהנה אנו אומרים ובטובו מחדש בכל יום מעשה בראשית. ופירוש וענין התחדשות זו הוא, כי הנה כתיב והחיות רצוא ושוב, על דרך משל החיות של רוח החיים שבאדם, שהוא דופק בלבו בבחינת רצוא ושוב, דהיינו בחינת הסתלקות לחזור למקורו, ובחינת

סה א

‘ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית’, היינו שהחיות המהווה נמשכת בכל יום מחדש²¹.

[הולך ומבאר מהו ענין התחדשות החיות:]

ופירוש וענין התחדשות זו הוא:

כי הנה כתיב²² “והחיות רצוא ושוב”.

לפי פשוטו הכתוב מדבר בחיות הקודש (המלאכים) שבמרכבה העליונה, והפירוש הפנימי בכתוב הוא שהחיות האלקית המתלבשת בעולמות היא תמיד בשתי תנועות אלו של ‘רצוא’ ו‘שוב’, היינו הסתלקות ועלייה למעלה לשוב למקורו (‘רצוא’ – ריצה למעלה), והתפשטות והמשכה למטה להחיות את העולמות (‘שוב’ – לשוב ולהמשיך למטה).

[ומביא משל לענין זה של חיות בשתי

התנועות ד‘רצוא’ ו‘שוב’:]

על דרך משל החיות של רוח החיים שבאדם, שהוא דופק בלבו בבחינת ‘רצוא’ ו‘שוב’, דהיינו בחינת ‘הסתלקות’ – לחזור למקורו, ובחינת

שונים להיות ‘נפש’ וחיות ‘לעולם’, לפי ערך העולמות והנבראים השונים:]

ובל בחינת סדר ההשתלשלות של בחינות ה‘נפש’ וה‘עולם’ בכריאה יצירה עשיה, מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין – כמו בעשבים הגדילים מהמזל – הוא הנקרא ‘ממלא כל עלמין’.

היינו: בחינת ‘נפש’ המתלבשת בבחינת ‘עולם’, ולערך בחינת ה‘עולם’ כך הוא בחינת ה‘נפש’.

פרק ב

חיבור ‘נפש’ ו‘עולם’ ע”י ‘שנה’

[בפרק הקודם נתבאר ענינם של ‘עולם’

ו‘נפש’. ובפרק זה יבאר את הענין השלישי -

‘שנה’:]

אך להבין ענין בחינת ‘שנה’.

הענין¹⁹:

דהנה, אנו אומרים²⁰: ‘ובטובו מחדש בכל יום מעשה בראשית’.

21. כלומר: לא רק שהעולם מתהווה ממקור חיותו האלקי בכל רגע מחדש (כתורת הבעל שם טוב הידועה, שעזיחה”א פ”א), אלא גם החיות עצמה מתחדשת תמיד.

22. יחזקאל א, יד.

19. לכללות ענין התחדשות הכריאה ב‘רצוא’ ו‘שוב’ והתהוות הזמן - ראה באריכות ספר המאמרים תרס”ה ד”ה וכל העם.

20. ברכת יוצר.

התפשטות להחיות האברים, כידוע שמזה באה סיבת הנשימה, וכן חוזר חלילה, שמסתלק אחר שמתפשט ואחר כך חוזר ומתפשט, וכך הוא בכל רגע, על כל נשימה ונשימה יש הסתלקות והתפשטות, וכדוגמא זאת הוא למעלה בחיות האלקי שבנבראים, בחינת רצוא ושוב. וזהו והחיות רצוא ושוב, דזה קאי על כללות החיות שבעולמות, וזהו גם כן בחינת מטי ולא מטי הנוכר בעץ חיים. וזהו ענין ההתחדשות החיות, כמאמר מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, שהרי כל רגע מסתלק החיות הראשון, וחוזר ונמשך חיות חדש

המחיה את הנבראים, שהיא באה ברצוא ושוב, היינו שהחיות נמשכת למטה בעולמות להחיותם, ואח"כ חוזרת למעלה להתכלל שוב במקורה. ושוב חוזרת ונמשכת למטה להחיות את העולמות בחיות חדשה, וחוזר חלילה.

וזהו "והחיות רצוא ושוב", דזה קאי על כללות החיות שבעולמות.

הכתוב 'והחיות רצוא ושוב', קאי גם²⁴ על החיות האלקית המתלבשת בכל העולמות להחיותם שהיא תמיד בב' תנועות אלו ד'רצוא ו'שוב'.

וזהו גם כן בחינת 'מטי ולא מטי' הנוכר בעץ חיים.

בספר 'עץ חיים' מובא שהחיות האלקית הוא בבחינת 'מטי ולא מטי' – מתפשט ואינו מתפשט. היינו: התפשטות והסתלקות²⁵.

וזהו ענין ההתחדשות החיות, כמאמר 'מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית'. שהרי כל רגע

'התפשטות' – להחיות האברים. כידוע²³ שמזה באה סיבת הנשימה.

הנפש מחיה את הגוף בדרך של 'רצוא ושוב' או בסגנון אחר – 'הסתלקות' ו'התפשטות'. כלומר, החיות חוזרת למקורה בנפש, ואח"כ נמשכת להחיות את הגוף.

וכן חוזר חלילה, שמסתלק אחר שמתפשט, ואחר כך חוזר ומתפשט.

וכך הוא בכל רגע, על כל נשימה ונשימה יש הסתלקות והתפשטות.

והמשכת החיות לגוף לאחר שהחיות שהיתה בו קודם עלתה למקורה, "הרי זה כמו המשכת חיות חדש ממש" (אדה"א). ונמצא שחיות הגוף מהנפש מתחדשת בכל רגע ורגע.

וכדוגמא זאת הוא למעלה בחיות האלקי שבנבראים, בחינת רצוא ושוב.

כשם שהמשכת חיות הנפש בגוף האדם היא בדרך 'רצוא ו'שוב', כך הוא בחיות האלקי

23. ראה גם תורה אור ב, ג, לו, ב.

24. לפי פשוטו הכתוב מדבר על 'חיות הקודש' העליונות, ואמנם תנועה זו של 'רצוא ו'שוב' בחיות הקודש היא בגלל שמרגישים את חיותם שהיא ברצוא ו'שוב', ולכן הם ברצוא ו'שוב', כמו החיות המלובשת בהם (תורה אור ד"ה וכל העם רואים).

25. 'מטי ולא מטי' הוא סדר המשכת החיות לעולמות,

ולכן 'מטי' (המשכת החיות למטה) קודם ללא מטי (העלאה והסתלקות למעלה), כי רק לאחר שהחיות נמשכת ממקורה ומתלבשת להחיות את הנבראים, שייך ענין של העלאה והסתלקות למקור החיות, ואילו 'רצוא ושוב' הוא אופן פעולת החיות שבעולמות (כלשון רבינו כאן), ועל זה נאמר שהיא 'רצוא' למקורה וחוזרת אל העולמות - 'שוב'.

ממקורו, וכך הוא תמיד בחינת רצוא ושוב.²⁶ וזהו ענין בחינת שנה, כי שרש התהוות הזמן הוא מצד בחינת המשכה זו, שהחיות נמשך בבחינת רצוא ושוב שהוא הסתלקות והתפשטות, ועל ידי זה נתהווה זמן רגע על דרך משל, כי על ידי שהחיות רצוא ושוב הרי מוכרח להיות שיהיו זמן מה, ומצד ריבוי בחינת ההתחלקות החיות לבחינות ומדריגות רבות מאד, וכל בחינה ומדריגה מפרטי מדריגות אלו נמשך על ידי רצוא ושוב, לכך מתהווה הזמן כמו שהוא אצלינו כו'.²⁷

מורה על התחלקות כל נברא בפני עצמו, שהרי זהו גדר הזמן - שכל רגע מחולק מהרגע השני ומגיע רק לאחר שהרגע הקודם חלף. נמצא, שענין הזמן הוא ביטוי של ענין ההתחלקות.

ולכן בחינת 'שנה', היינו הזמן, הוא "הממוצע בין בחינת נפש לבחינת עולם, שבכדי שיהיה החיות הנקרא נפש נמשך ומתלבש בבחינת עולם, הוא על ידי בחינת שנה" (אוה"ת)

וזהו ענין בחינת 'שנה'.

כי שרש התהוות הזמן הוא מצד בחינת המשכה זו, שהחיות נמשך בבחינת רצוא ושוב שהוא הסתלקות והתפשטות, ועל ידי זה נתהווה זמן רגע על דרך משל, כי על ידי שהחיות רצוא ושוב הרי מוכרח להיות שיהיו זמן מה.

ומצד ריבוי בחינת ההתחלקות החיות לבחינות ומדריגות רבות מאד, וכל בחינה ומדריגה מפרטי מדריגות אלו נמשך על ידי רצוא ושוב, לכך מתהווה הזמן כמו שהוא אצלינו כו'.²⁷

הנהגות צמח צדק

ג. ועיין מ"ש במקום אחר סוף ד"ה כי כאשר השמים החדשים (תו"א ב, ג ואילך). ד. וכמ"ש במקום אחר באריכות בפירוש וענין תשובה קדמה לעולם (ראה לקו"ת דרושים לר"ה סא, א).

שנאמר "חוקת עולם" וקאי על כל המשך הזמן, לפי שהזמן הוא 'עולם' מלשון העלם שעל ידי ההתלבשות בו מתעלם האור האלוקי ומתחלק (אוה"ת).

מסתלק החיות הראשון, וחוזר ונמשך חיות חדש ממקורו. וכך הוא תמיד בחינת רצוא ושוב.²⁷

[ועל פי זה יבאר ענין 'שנה'. ולהבנת הדברים יש להקדים (ע"פ אוה"ת):

על האור האלקי המהווה את העולמות, בחינת 'נפש', נאמר שהוא "צופה ומביט עד סוף כל הדורות, במחשבה אחת". כלומר, אף שבמחשבה זו כלולים כל העולמות, מכל מקום במדריגה זו עדין אין התחלקות ופירוד להיות כל נברא מחולק מזולתו וקיים בפני עצמו אלא כל הנבראים כלולים במחשבתו של הקב"ה כמציאות אחת, ואין ניכרת כלל המציאות השונה והמיוחדת של כל נברא.²⁶

ומה שכל נברא מרגיש את עצמו כמציאות נפרדת ומחולקת מהנבראים האחרים, הוא בגלל התלבשות החיות בבחינת הזמן - 'שנה', "שסיבת התהוות הזמן הוא . . . מחמת ירידת החיות בבחינת העלם, שאז מתחלק החיות בריבוי חלקים, מזה נמשך הזמן" (אוה"ת)²⁷.

כלומר, תחילת התעלמות האור ב'עולמות' היא התלבשותו ב'שנה' - ענין הזמן, כי זמן

26. ככל זה ראה לקו"ת שה"ש יז, ג. דרושים לר"ה ס, ג.

27. ולכן כל משך הזמן נקרא בתורה בשם "עולם" - כמו

ומעתה יש להבין פירוש וענין לשון עולם מהו, דהנה החיות אלקי שבכל עולם המתלבש בו להחיותו הנקרא נפש, הוא כדמיון החיות של הנשמה בגוף שלה, שמסתרת היא בגוף והגוף מלבישה ומעלימה, והרי זה כמו על דרך משל המלך שיושב בחדרו סגור וצפון, שהיכלו וחדרו מעלימו בלתי הגלות נגלות לשום אדם. וכך למעלה בחינת אור וחיות האלקי מאור

המצומצמים, והיינו על ידי ההמשכה באופן של 'רצוא ושוב' (בחינת 'שנה').

בפרק זה יבאר מדוע נקרא חומר וגוף כל הנבראים בשם 'עולם':

ומעתה יש להבין פירוש וענין לשון 'עולם' מהו.

דהנה, החיות אלקי שבכל עולם המתלבש בו להחיותו הנקרא 'נפש', הוא כדמיון החיות של הנשמה בגוף שלה.

התלבשות החיות האלקית בכל עולם ועולם היא כדמיון התלבשות חיות הנשמה בגוף.

וכדברי המדרש²⁸ על הפסוק ברכי נפשי את ה': "מה הנשמה ממלאה את הגוף, כך הקב"ה ממלא את העולם". היינו, שהאופן בו הקב"ה ממלא את העולם הוא כפי האופן שבו הנפש ממלאה את הגוף.

[ואופן התלבשות הנפש בגוף הוא -]

שמסתרת היא בגוף, והגוף מלבישה ומעלימה²⁹. והרי זה כמו על דרך משל המלך שיושב בחדרו סגור וצפון, שהיכלו וחדרו מעלימו בלתי הגלות נגלות לשום אדם.

וכך למעלה בחינת אור וחיות האלקי מאור

השורש לענין הזמן בנבראים (בחינת 'שנה'), הוא שהחיות האלקית המהווה אותם באה על ידי 'רצוא ושוב', היינו שהחיות שנמשכה נפסקת, וחוזרת ונמשכת מחדש וע"י שבכל רגע יש חיות חדשה הנמשכת לרגע זה, והיא נפרדת ומיוחדת מחיות שאר הרגעים. ונמצא, שע"י ה'רצוא ושוב' הקב"ה מחיה את הנבראים בכל רגע באופן אחר מהרגע הקודם, והרגעים אינם כפי שהם ב'מחשבה אחת' הכוללת את כל הנבראים כאחד, אלא נמשכים בהמשכה פרטית ושונה לכל רגע בפני עצמו.

ונמצא שעל ידי חלוקת הזמן ('שנה'), המורה על כך שכל נברא עומד בפני עצמו עם גדריו וענייניו המיוחדים לו, באור הנפש ומתלבש בכלי ה'עולם', היינו גופות הנבראים וכלי קבלתם השונים בכל נברא.

פרק ג

'עולם' - לשון העלם

[בפרקים הקודמים נתבאר ענין 'ממלא כל עלמין', הוא התלבשות החיות האלקית (הנקראת 'נפש') בחומר הנבראים (הנקרא 'עולם'), כל נברא לפי ערכו הפרטי וגדריו

28. ויקרא רבה פרשה ד, ח.

29. כפי הנראה אין הכוונה שהנפש מסתרת ואין יודעים על קיומה, שהרי נראה בחוש שיש בגוף נפש רוחנית המחיה אותו.

אלא הכוונה שלא מרגישים את מהות הנפש ואין

יודעים מהי. וכביאר רבנו במקום אחר (לקו"ת ואתחנן ו, ב): "שהאדם להיותו בגוף אינו משיג מהות הרוחניות שבו, היינו הנפש וכוחותיה, כי אם מציאותן לבד. ומכל מקום מציאותם יודע ומרגיש ממש, ואין צריך על זה אמונה. . כי אם נרגש ממש".

אין סוף ב"ה מלוּבש ונעלם בתוך כל עלמין, שהעולמות וההיכלות הן המה מסתירים על אור האלקי לבלתי הגלות נגלות, וכמו שהנשמה המתלבשת בגוף היא נעלמת, שאינה נראית ונגלית, ולכך נקראו בשם עולמות, שהוא גם כן לשון העלם, על שהם מעלימים ומסתירים כו"ה. אך בחינת ההסתר וההעלם הזה הוא בא לפי ערך המדריוגות של העולמות מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין כנ"ל, שבעולם היותר עליון שם אין ההסתר כל כך, אך בריבוי ירדת המדריוגות מעילה לעלול עד סיום עולם העשייה כמו בעולם הזה השפל שלנו ההסתר וההעלם בתכלית החושך, עד שנראים השמים והארץ בבחינת גשם נפרד ממש, בלתי בחינת ביטול. מה שאין כן למעלה

והמציאות כל כך – שם אין ההסתר כל כך, היינו שהעולם אינו מסתיר כל כך על האור והחיות האלקי המלוּבש בו, כי ההעלם של העולמות על החיות האלקי נובע מההגשמה של העולמות. ומאחר שהעולם היותר עליון הוא רוחני בתכלית, לכן אינו מסתיר את החיות האלקית כל כך, כמו העולמות התחתונים.

אך בריבוי ירדת המדריוגות מעילה לעלול עד סיום עולם העשייה – כמו בעולם הזה השפל שלנו – ההסתר וההעלם בתכלית החושך, עד שנראים השמים והארץ בבחינת גשם נפרד ממש, בלתי בחינת ביטול.

שלא כמו העולמות העליונים שבהם אין הסתר כל כך, הרי בעולם הזה התחתון ההעלם הוא בתכלית, והשמים והארץ הגשמיים מעלימים כל כך על האור האלקי המחיה אותם עד שנראים כמציאות שאינה בטלה לאור האלקי המהווה ומחיה אותה.

דהנה, אילו האור האלקי לא היה מתעלם כל כך – על כרחך היה בעולם איזה ביטול כלפי האור האלקי, שהרי ממנו הוא כל חיותו של העולם. ומה שלמעשה העולם אינו בטל לאלקות

אין סוף ב"ה מלוּבש ונעלם בתוך כל עלמין, שהעולמות וה'היכלות' הן המה מסתירים על אור האלקי לבלתי הגלות נגלות; וכמו שהנשמה המתלבשת בגוף היא נעלמת, שאינה נראית ונגלית.

האור הימלא כל עלמין מתלבש בעולמות ועל ידי התלבשותו הם מעלימים עליו ואין הנבראים התחתונים מרגישים את מהות החיות האלקית.

ולכך נקראו בשם 'עולמות', שהוא גם כן לשון 'העלם', על שהם מעלימים ומסתירים כו"ה.

[והנה, נתבאר לעיל (פרק א) שיש ריבוי דרגות בעולמות, כפי מידת זכות הכלים שבכל עולם. וכאן יבאר שכן הוא גם לגבי ענין ההעלם שבכל עולם, שההעלם הוא בכל עולם באופן שונה:]

אך בחינת ההסתר וההעלם הזה הוא בא לפי ערך המדריוגות של העולמות מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין, כנ"ל. שבעולם היותר עליון, שם אין ההסתר כל כך.

בעולם עליון – עולם שהכלים שבו הם בתכלית הזכות, ואין שם הרגשת הישות

הנהות צמח צדק

ה. ועיין מ"ש מזה ריש פרשת שלח כד"ה ענין המרגלים (ל, ג), וכד"ה טובה הארץ בו' (ל, ד).

מזה העולם החומרי, הרי נאמר וצבא השמים לך משתחווים. ואפילו בזה העולם ממש, הנה הגלגלים יש בהם עדיין מבחינת הביטול, כמו גלגל השמש שמשתחוה כלפי מערב, וכן שאר הגלגלים. מה שאין כן היסודות שתחת גלגל הירח, שהם חומרים עבים, כמו עפר הארץ הגשמית. וזהו שכתוב לעתיד לבוא כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה, כי יכלו בחינת חומריות שלהם, ויתחדש אור בריאה חדשה, בחינת שמים וארץ חדשים, כמו שכתוב כי כאשר השמים החדשים כו' אשר אני עושה דוקא, שלא יהיו מסתירים

מערב הוא דרך השתחוואה וביטול" (תניא פרק מב בהגהה).

וסיבת הביטול היא משום שהחומר של הגלגלים זך יותר מהחומר הגשמי של שאר הנבראים שבעולם הזה, ולכן גוף חומר הגלגלים אינו מעלים ומסתיר כל כך על בחינת ה'נפש', היא האור האלקי המחיה אותם, והאור מורגש בהם, ובמילא יש בהם עדיין מבחינת הביטול כלפי האור האלקי המחיה אותם.

מה שאין כן היסודות שתחת גלגל הירח, שהם חומרים עבים, כמו עפר הארץ הגשמית.

וזהו שכתוב לעתיד לבוא "כִּי שָׁמַיִם כְּעָשָׁן נִמְלָחוּ, וְהָאָרֶץ כְּבִגְד תִּבְלָה", כי יכלו בחינת חומריות שלהם. ויתחדש אור בריאה חדשה, בחינת שמים וארץ חדשים, כמו שכתוב³² "כי כאשר השמים החדשים כו' אשר אני עושה" דוקא, שלא יהיו מסתירים ומעלימים על אור

הרי זה כיון שהחיות האלקי אינה מורגשת בו, מצד עוצם ההעלם והסתור בתכלית החושך.

מה שאין כן למעלה מזה העולם החומרי, הרי נאמר³⁰ "וצבא השמים לך משתחווים".

בעולמות הרוחניים שלמעלה מהעולם הזה הגשמי שוכנים המלאכים עליהם נאמר וצבא השמים לך משתחווים. כי הם מרגישים את החיות האלקית המלובשת בהם, ולכן בטלים ומשתחווים.

ואפילו בזה העולם ממש, הנה הגלגלים יש בהם עדיין מבחינת הביטול, כמו גלגל השמש שמשתחוה כלפי מערב³¹, וכן שאר הגלגלים.

אפילו בעולם הזה הגשמי גופא, הדרגות העליונות שבו יש בהם ביטול לאלקות, כמו הגלגלים הסובבים ברקיע השמים שהם בטלים לאורו יתברך בהשתחוואתם כל יום כלפי מערב. שהשכינה במערב, ונמצא הילוכם כלפי

הנהגות צמח צדק

ו. בישעיה סימן נ"א ו'. ז. ועיין מזה רבות נ"ח פל"ד ל"ח א'. פרשה לך לך פמ"ב מ"ו ב'. פ' שמיני פי"א קע"ז ד'. נשא פי"ג רנ"ב ב'. פ' עקב (פ"ג) רצ"ג ב'. וברות רבה ע"פ ושם האיש אלימלך (פתיחתא ז'). ובאסתר ע"פ ויהי כימי אחשוורוש (פתיחתא י"א). ריש קהלת רבה ע"פ הבל הבלים. זח"א בראשית דב"ד סע"ב. ת"ז תקון ח' (כד, א). ותקון ל"א (עו, א).

32. ישעיה טו, כב.

30. נחמיה ט, ו.

31. ראה ב"ב כה, ב.

ומעלימים על אור וחיות הנמשך מאין סוף ב"ה, שיתגלה כבוד ה' בלתי הסתר והעלם, וכמו שכתוב כי עין בעין יראו כו', ונגלה כבוד ה' כו'.

ב. והנה כל הנ"ל בבחינות עולם שנה נפש, שהנפש מתלבשת בבחינת עולם לכל עולם לפי ערכו זהו בחינת ממלא כל עלמין, שפירוש ממלא הוא בחינת אור וחיות המלוכש ונעלם בעלמין כנ"ל. אבל בחינת סובב כל עלמין

פרק ד

'סובב כל עלמין'

[נתבאר לעיל (ריש פרק א') שכדי להבין את ענין העליה של הנשמה ע"י ירידתה למטה יש להקדים תחילה ביאור ענין 'ממלא כל עלמין' ו'סובב כל עלמין'. בפרקים א' ב' ג' נתבאר בחינת 'ממלא כל עלמין', ובפרק זה יבאר בחינת 'סובב כל עלמין':]

ב. והנה כל הנ"ל בבחינות עולם שנה נפש, שהנפש מתלבשת בבחינת עולם לכל עולם לפי ערכו – זהו בחינת 'ממלא כל עלמין', שפירוש 'ממלא' הוא בחינת אור וחיות המלוכש ונעלם בעלמין, כנ"ל.

בפרק הקודם נתבאר שהחיות האלקית המחיה את הנבראים מתעלמת בעולמות, ולכן נקראו בשם 'עולמות' – כי הם מעלימים על האור והוא מאיר בהם באופן מצומצם, בכל נברא לפי כליו המוגבלים.

ועל פי זה יובן מדוע החיות המתלבשת בנבראים נקראת בשם 'ממלא כל עלמין', היינו שהאור והחיות הם בתוך העולמות, כביכול, והם מעלימים ומסתירים על האור והחיות³⁵.

אבל בחינת 'סובב כל עלמין' הוא מה שכתוב³⁶

וחיות הנמשך מאין סוף ב"ה, שיתגלה כבוד ה' בלתי הסתר והעלם. וכמו שכתוב³³ "כי עין בעין יראו כו'", "ונגלה כבוד ה' כו"³⁴.

לעתיד לבוא יתבטל ההעלם וההסתור שהשמים והארץ מעלימים על החיות האלקי המלוכשת בהם.

וזהו שנאמר על לעתיד לבוא "כי שמים כעשן נמלחו" [ענין השחתה וכליון (מצו"צ)] "והארץ ככגד תבלה" [מלשון בלייה ורקבון (מצו"צ)], היינו שתתבטל החומריות ממנה נובע ההעלם שבעולם, ואזי האור האלקי המלוכש בעולם יתגלה ממילא לעין כל. "ויתחדש אור וחיות חדש בשמים ובארץ. ונקראים שמים חדשים וארץ חדשה ממש, בלתי חומריות כלל" (אדה"א). היינו, שהשמים כפי שיהיו לע"ל הם 'חדשים' לגבי השמים החומריים כפי שהם עכשיו שהם מעלימים ומסתירים.

וזהו מה שמפורש בכתובים המדברים על לעתיד לבוא "כי עין בעין יראו" "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדו", היינו שלעתיד יראו כולם בעיניהם את האור האלקי המלוכש בכל העולמות, מה ש"עכשיו אין אנו רואים בראיה חושית כמו לעתיד לבא, מצד עוצם הסתר וצמצום הנקרא חושך" (אדה"א).

33. ישעיה נב, ה.
34. ישעיה מ, ה.
35. זהו גם אחד הטעמים לכך שחיות העולמות נקראת בשם 'טבע', מלשון 'טבעו בים סוף', "דכמו שבטיעה כפשוטה - כשדבר נטבע במים - המים מכסים על הדבר שנטבע בהם, כמו כן בחיות האלקי שנתלבש בנבראים להחיותם, שהנבראים מכסים על החיות האלקי שנתלבש בהם, (ד"ה פתח אליהו תשט"ו פ"ו).
36. מלאכי ג, ו.

33. ישעיה נב, ה.
34. ישעיה מ, ה.
35. זהו גם אחד הטעמים לכך שחיות העולמות נקראת בשם 'טבע', מלשון 'טבעו בים סוף', "דכמו שבטיעה כפשוטה - כשדבר נטבע במים - המים מכסים על הדבר שנטבע בהם, כמו כן בחיות האלקי שנתלבש בנבראים להחיותם, שהנבראים מכסים על החיות האלקי שנתלבש בהם, (ד"ה פתח אליהו תשט"ו פ"ו).
36. מלאכי ג, ו.

הוא מה שכתוב אני הוי' לא שניתי בין קודם שנברא העולם לאחר שנברא העולם, ומעלה ומטה שוין, כי שוה ומשוה קטן וגדול, כמו על דרך משל העיגול שאין בו מעלה ומטה בו, ולכך נקרא בשם סובב. אך אין הפירוש סובב שהוא מקיף מלמעלה בלבד ולא בא בעולמות, דהכתיב את השמים ואת הארץ אני מלא, אני ממש, דזה קאי דוקא על בחינת סובב כל עלמין. אלא דרצונו לומר, דהגם שהוא בתוך כל העולמות, איננו בא שמה בהתלכשות אור ושפע נגלית למקבלים, אלא הוא קדוש ומובדל מהם, ואיננו נתפס בגדר עלמין,

אך אין הפירוש 'סובב' שהוא מקיף מלמעלה בלבד ולא בא בעולמות³⁹, דהכתיב⁴⁰ "את השמים ואת הארץ אני מלא", 'אני' ממש, דזה קאי דוקא על בחינת סובב כל עלמין.

אלא דרצונו לומר, דהגם שהוא בתוך כל העולמות, איננו בא שמה בהתלכשות אור ושפע נגלית למקבלים, אלא הוא 'קדוש' ומובדל מהם, ואיננו נתפס בגדר עלמין.

האמור לעיל שאור זה נקרא בשם 'סובב' מאחר שהוא מקיף את כל העולמות בשוה, כמשל העיגול, אין הכוונה בזה שאור הסובב אינו 'בא בעולמות' ואינו נמצא בהם, כי באמת גם אור הסובב נמצא בתוך העולמות. אלא שאינו מתלבש בכל נברא לפי ערכו, ולכן אינו בא בגילוי בנבראים. ומטעם זה 'נקרא סובב עליה' (- על הארץ), אף שהוא בתוכה ממש, מאחר שאין השפעתה מתגלית בה, רק משפיע בה בבחינת העלם והסתר, וכל השפעה שבבחינת הסתר נקרא מקיף מלמעלה" (תניא פרק מה)⁴¹.

"אני הוי' לא שניתי" בין קודם שנברא העולם לאחר שנברא העולם, ומעלה ומטה שוין, כי 'שוה ומשוה קטן וגדול'³⁷, כמו על דרך משל העיגול שאין בו מעלה ומטה בו, ולכך נקרא בשם 'סובב'.

בשונה מאור ה'מלא כל עלמין' שבא בעולמות בריבוי מדריגות שונות, היינו שהוא 'משתנה', כביכול, כדי להאיר בכל עולם לפי ערכו, הנה על אור ה'סובב כל עלמין' נאמר "אני הוי' לא שניתי", כי אור זה הוא אורו העצמי של הקב"ה שלמעלה מהארה דממלא כל עלמין המתלבשת בעולמות³⁸.

ולכן אור זה נקרא בשם 'סובב כל עלמין' , כמשל העיגול הסובב על איזה דבר ומקיף את כל חלקי הדבר בשוה. וכך אור ה'סובב כל עלמין' אינו משתנה לפי העולמות ואין הוא מאיר בעולמות העליונים יותר מאשר בעולמות התחתונים, כי הוא למעלה מכל ענין העולמות.

37. פיוט 'וכל מאמינים'.

38. "ואין שום שינוי כלל בשם הוי' בין קודם שנבראו העולמות לאחר שנבראו בו, לפי שהשפע האלקי הנמשך בעולמות (-בחינת 'ממלא כל עלמין') אינו אלא בחינת אור נבדל מן העצמות, ואינו עושה שינוי כלל בעצמות אלקות" (אדה"א).

39. ראה תניא פרק מת. ולהרחבת הביאור ראה בס' שיעורים בתורת חב"ד: 'להפשיט הדברים מגשמיותם'.

40. ירמיה כג, כד.

41. לתוספת ביאור: אור הסובב נמצא בעולמות ופועל בהם. ואדרבה, 'עיקר חיותם' של העולמות הוא מאור הסובב (תניא פרק כג) אלא שהארתו ופועלתו בעולמות היא בדרך 'מקיף' וההשפעה אינה מדודה לפי ערך העולמות ולכן אינו מורגש בהם בגילוי.

והמשל לאור הסובב הוא עצם חיות הנפש שנמצאת בכל אברי הגוף בשוה ומחיה את כל האיברים בשוה,

וכמאמר הקדוש בשמים ובארץ, פירוש שהוא קדוש ומובדל גם בהיותו בשמים ובארץ. רצונו לומר, דאף על פי דאת השמים ואת הארץ הוא מלא, וזהו בשמים ובארץ, עם כל זה הוא קדוש ומובדל מהם כו', ואי לזאת הוא בשמים ובארץ בשוה. כי בבחינת ממלא כל עלמין, לפי שמתלבש ונתפס בעלמין, שייך סדר והדרגה מעילה לעילה מרוחניות לגשמיות, אבל בבחינת סוכב אין חילוק מדריגות כלל בין רוחניות כו' אלא שוה ומשוה רוחניות וגשמיות, כחשיכה כאורה. וזהו בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד, וכתוב אם אסק שמים שם אתה, ואציעה שאול הנך. וזהו גדול ה' ומהולל מאד, ולגדולתו

אור ה' ממלא כל עלמין מתלבש ומתגלה בכל מדריגה לפי ערך הכלים שלה, ובמילא יש בו 'סדר והדרגה' שיורד ממדריגה למדריגה, ובנבראים הגשמיים ש'בארץ' התחתונה - האור מצומצם מאד לגבי הארתו 'בשמים', משא"כ אור ה' סוכב כל עלמין נמצא 'בשמים ובארץ בשוה', כי מאחר שאינו בא בגילוי לפי ערך הנבראים, אלא נשאר במדרגתו העצמית שלמעלה מכל גדרי העולמות, הרי הוא מאיר בעולמות התחתונים כמו בעולמות העליונים, ולפניו 'כחשיכה כאורה', שהרי הארתו היא באופן שאינו מתלבש בעולמות.

וזהו "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד"⁴⁴. זהו שנאמר בכתוב: "בשמים ממעל" – בעולמות העליונים הרוחניים, "ועל הארץ מתחת" – בארץ הגשמית דעוה"ז, "אין עוד" מלבדו, היינו שאור אין סוף ה' סוכב כל עלמין נמצא בהם בשוה ממש.

וכתיב⁴⁵ "אם אָסַק שָׁמַיִם שָׁם אֶתְּהָ, וְאֶצִּיעָה שְׂאוֹל הַנֶּחַךְ".

וכמאמר⁴² 'הקדוש בשמים ובארץ'. פירוש, שהוא 'קדוש' ומובדל גם בהיותו בשמים ובארץ.

רצונו לומר, דאף על פי דאת השמים ואת הארץ הוא מלא, וזהו 'בשמים ובארץ', עם כל זה הוא 'קדוש' ומובדל מהם כו'.

"הקדוש בשמים ובארץ" היינו, שאור הסוכב, הקדוש ומובדל מהעולמות, נמצא 'בשמים ובארץ'. ומכל מקום הוא קדוש ומובדל מהם, וכפי שנתבאר לעיל - שאינו מתלבש בהם לפי ערכם, ואינו מאיר בהם בגילוי.

ואי לזאת הוא 'בשמים ובארץ' בשוה.

בבחינת ממלא כל עלמין - לפי שמתלבש ונתפס בעלמין, שייך סדר והדרגה מעילה לעילה, מרוחניות לגשמיות.

אבל בבחינת סוכב - אין חילוק מדריגות כלל בין רוחניות כו', אלא שוה ומשוה רוחניות וגשמיות, "כחשיכה כאורה"⁴³.

הוא אור מצומצם לפי ערך העולמות המאיר בכל עולם ונברא לפי ערכו ותכונתו (ע"פ אדה"א).

42. ברכת 'ישתבח'.

43. תהלים קלט, יב.

44. דברים ד, לט.

45. תהלים קלט, ח.

בלי חילוק בין האברים. וכך אור ה' סוכב כל עלמין שהוא אורו העצמי של הקב"ה נמצא בכל העולמות בשוה ומחיה את כולם בשוה.

ואילו אור ה' ממלא כל עלמין הוא כמשל כוחות הנפש הפרטיים הפועלים בכל אבר לפי תכונתו, כוח הראיה בעין והשמיעה באוזן. ואור זה נרגש באבר בפנימיותו, לא רק בהעלם כמו עצם חיות הנפש. וכך אור ה' ממלא כל עלמין

אין חקר, פירוש, גדול הווי ומהולל מאד, זהו מצד בחינת ממלא כל עלמין, שמהולל ומשובח בחילוק מדריגות רבות מאד, בכל העולמות, בריבוא רבבות עד אין מספר, עד שגם הנבראים הגשמיים דסוף העשייה אומרים שירה. וזהו מלך משובח ומפואר עדי עד כו', פירוש, שהוא משובח ומפואר עדי עד, כי אינו דומה השירה והשבח שמשבחים ומפארים אותו הנבראים דעשיה שאין השגתם גדולה כל כך, לשירה ושבח שמפארים ומשבחים נבראים עליונים יותר, ולפי שיש מדריגות רבות גבוה מעל גבוה אין קץ, לכן אמר משובח ומפואר עדי עד. וכל זה ההתחלקות הוא מצד בחינת ממלא כל עלמין,

אותו, לפי שיש להם השגה בו, שהרי הוא בא ומאיר בפנימיותם.

והוא 'מהולל מאד', כי היות שבאור זה יש חילוקי מדריגות רבות מאד, לפי ערך הכלים של כל עולם, גם ההילול והשבח של הנבראים הם באופנים רבים מאד, כי כל עולם משבח את ה' לפי ערך האור המלוכש בו; ומאחר שבכל עולם מאיר האור באופן אחר, ממילא השגת הנבראים באלקות וההילול שלהם הם באופן שונה בכל עולם.

ואפילו הנבראים הגשמיים משיגים את האור המצומצם בתכלית המלוכש בהם, ומשבחים ומהללים⁴⁷.

וזהו 'מלך משובח ומפואר עדי עד כו'⁴⁸.

פירוש, שהוא 'משובח ומפואר עדי עד'. כי אינו דומה השירה והשבח שמשבחים ומפארים אותו הנבראים דעשיה שאין השגתם גדולה כל כך, לשירה ושבח שמפארים ומשבחים נבראים עליונים יותר. ולפי שיש מדריגות רבות גבוה מעל גבוה אין קץ, לכן אמר 'משובח ומפואר עדי עד'.

זו היא גם המשמעות הפנימית של הפסוק "אם אסק שמים - שם אתה, ואציעה שאול - הנך" (אם אעלה אל השמים - הלא אתה שם; ואם אעשה לי משכב בשאול מתחת לארץ - הלא הנך גם שם. מצו"ד): הן 'בשמים' - עולמות עליונים, והן 'בשאול' - העולם הגשמי התחתון, נמצא אורו העצמי של הקב"ה בשווה - 'הנך'.

וזהו 'גדול ה' ומהולל מאד, ולגדולתו אין חקר'⁴⁶.

שני חלקי הפסוק הם שתי דרגות בגדולתו של הקב"ה: גדול ה' ומהולל מאד, ולגדולתו אין חקר.

ועל פי המבואר לעיל - הן הן שתי הדרגות ד'ממלא כל עלמין' ו'סובב כל עלמין':

פירוש, "גדול הווי ומהולל מאד" - זהו מצד בחינת ממלא כל עלמין, ש'מהולל' ומשובח בחילוק מדריגות רבות 'מאד', בכל העולמות, בריבוא רבבות עד אין מספר, עד שגם הנבראים הגשמיים דסוף העשייה אומרים שירה.

מצד אור ה'ממלא כל עלמין', הקב"ה הוא 'מהולל', היינו שהנבראים משבחים ומהללים

47. שירה" (תו"א מקץ לז, א).

48. ברכת 'ברוך שאמר'.

46. שם קמה, ג.

47. "כנודע מענין פרק שירה, שכל הברואים אומרים

שנתפס בהשגת העולמות, ועל זה נאמר גדול ה' ומהולל מאד. אבל ולגדולתו אין חקר היינו בחינת סובב כל עלמין, שהוא בחינת שמו הגדול, לכך נאמר על זה ולגדולתו אין חקר, אשר הוא אינו נתפס ומתלבש תוך עלמין כלל, ולא שייך בזה חילוק מדריגות כלל, וזהו ענין שמייה רבא⁴⁹.

להתלבש בעולמות לפי ערכם, ובמילא אין לנבראים כל השגה במהותו - 'לגדולתו אין חקר'.

וזהו ענין 'שמייה רבא'⁴⁹.

דרגא נעלית זו היא מה שאומרים בקדיש 'שמייה רבא' - שמו הגדול. היינו אורו ית' כמו שהוא בגדולתו העצמית, שאין לה חקר ואין לנבראים השגה בה, כנ"ל⁴⁹.

פרק ה

תכלית ירידת הנשמה - המשכת אור ה'סובב'

[בפתיחת המאמר הקשה מהי העליה הנפעלת בנשמה ע"י ירידתה להתלבש בגוף, והרי גם קודם ירידתה היתה עומדת לפני ה' ונהנית מזיו השכינה במעלה עליונה מאד.

ועל פי מה שנתבאר לעיל בענין 'ממלא כל עלמין' ו'סובב כל עלמין' - יבאר בפרק זה את המעלה הנפלאה המתחדשת על ידי ירידת הנשמה בגוף.

ונקודת הדברים: בכל העולמות מאירה בגילוי רק הארה, הארת אור ה'ממלא כל עלמין', כנ"ל. ועל ידי עבודת הנשמה בעולם הזה - מאיר בגילוי אור ה'סובב כל עלמין' שמצד עצמו אינו מתגלה אפילו בעולמות העליונים:]

הנהות צמח צדק

ח. ועיין מ"ש מזה סוף פרשת שלח על פסוק אני הוי' אלקיכם עיין שם (מה, ג).

'עדי עד' היינו בלי סוף ובלי גבול ו'משובח ומפואר עדי עד' פירושו שיש ריבוי מדריגות בלי גבול באופן ההילול של הנבראים, לפי אופן השגתם.

ובל זה ההתחלקות הוא מצד בחינת ממלא כל עלמין, שנתפס בהשגת העולמות.

ריבוי ההתחלקות באופן השבח של הנבראים את ה' נובע מ'אור הממלא כל עלמין'. כי אור זה מתלבש בעולמות בפנימיות ומתגלה בהם ובהשגתם, ולכן לפי ערך האור המאיר בכל עולם כך הוא ערך ההשגה שבעולם, ולפי זה הוא אופן השבח של אותו עולם..

ומאחר שיש בלי גבול דרגות בעולמות, יש בלי גבול דרגות בהילול שמהללים את ה', בכל עולם לפי ערכו.

ועל זה נאמר "גדול ה' ומהולל מאד".

אבל "ולגדולתו אין חקר" היינו בחינת סובב כל עלמין, שהוא בחינת 'שמו הגדול', לכך נאמר על זה "ולגדולתו אין חקר", אשר הוא אינו נתפס ומתלבש תוך עלמין כלל, ולא שייך בזה חילוק מדריגות כלל.

חלקו השני של הכתוב - 'ולגדולתו אין חקר', קאי על אור ה'סובב כל עלמין' שאינו יורד

⁴⁹ ועל פי זה יבאר להלן (בפרק ז) מאמר רז"ל (שהביא בפתיחת המאמר) "כל העונה אמן יהא שמייה רבא בכל כחו כו"ו".

וזהו ענין תכלית ירידת הנשמות בעולם הזה בחומר גופני. כי הנה עיקר כללות עבודת ה' בתורה ומצות הוא כדי להמשיך בחינת סובב כל עלמין לידי בחינת גילוי, דהיינו בחינת עצמות אור אין סוף שאינו בגדר עלמין, שיהיה שורה ושוכן ומתגלה תוך כל עלמין⁵⁰, וזהו דוקא על ידי מצות מעשיות בעולם הזה דוקא, ולזה ירדה הנשמה בגוף, וזהו תכלית הירידה, דהגם שקודם ירידתה היתה גם כן עומדת לפני ה' ונהנית מזיו השכינה זהו מבחינת ממלא כל עלמין, אבל על ידי ירידתה בגוף בעסק המצות מעשיות היא ממשכת בחינת גילוי אור הסובב כל עלמין.

וזהו דוקא על ידי מצות מעשיות בעולם הזה דוקא⁵¹.

וזהו ענין תכלית ירידת הנשמות בעולם הזה בחומר גופני.

ולזה ירדה הנשמה בגוף, וזהו תכלית הירידה. דהגם שקודם ירידתה היתה גם כן עומדת לפני ה' ונהנית מזיו השכינה – זהו מבחינת ממלא כל עלמין, אבל על ידי ירידתה בגוף בעסק המצות מעשיות היא ממשכת בחינת גילוי אור הסובב כל עלמין.

כי הנה, עיקר כללות עבודת ה' בתורה ומצות הוא כדי להמשיך בחינת 'סובב כל עלמין' לידי בחינת גילוי⁵⁰.

דהיינו בחינת עצמות אור אין סוף שאינו בגדר עלמין, שיהיה שורה ושוכן ומתגלה תוך כל עלמין⁵⁰.

הנהות צמח צדק

50. ואז לא יסתירו העלמין כלל. כי בחינת ממלא כל עלמין, אף שהוא מתלבש תוך העלמין, אך העלמין מסתירים על אור וגילוי זה דממלא כל עלמין, שמאיר בבחינת צמצום עצום. אבל כשיאיר ויתגלה בחינת אור הסובב כל עלמין הקדוש ומובדל בו, דקמיה כחשיכה כאורה – לא יסתירו העלמין כלל. ועיין מ"ש בניאור על פסוק ראיתי והנה מנורת זהב בו' (לקו"ת במדבר לו, א). ועיין מ"ש מזה על פסוק את שבתותי תשמרו (לקו"ת ויקרא מא, ב), ועיין שם גם כן באריכות.

הבלי גבול . . כיון שאור זה הוא למעלה מערך העולמות, אין ביכולת הצמצום לפעול בו ירידה והגבלה".
51. ענין זה של גילוי אור הסובב כל עלמין נמשך דוקא על ידי המצוות המעשיות, כי קיום המצוות המעשיות הוא בחפץ גשמי שמצד עצמו הוא יש ודבר נפרד, וע"י עשיית המצוה הוא מתבטל מיש לאין אלקי, וכתוצאה מביטול היש הגשמי הנפעל ע"י האדם, נמשכת מלמעלה המשכה עליונה (דוגמת הביטול שפעל האדם) הגורמת ביטול גמור ומוחלט. וזהו ע"י גילוי אור הסובב כל עלמין, לגבוי אין לעולמות כל תפיסת מקום, וכאשר הוא מתגלה העולמות מתבטלים לגמרי (ע"פ לקו"ת ד"ה את שבתותי, צוין בהגהת הצ"צ כאן).

50. כאשר אור ה' ממלא כל עלמין נמשך לשכון בעולמות, העולמות מעלימים עליו, כמו שנתבאר לעיל שלכן נקראו בשם 'עולמות' - מלשון העלם. דכיון שהוא אור שבערך העולמות, לכן ע"י ההתלבשות בעולמות הוא משתנה ומתעלם.
משא"כ אור הסובב כל עלמין שאינו בערך העולמות ולגבוי כל העולמות אינם תופסים מקום, הרי כאשר הוא מאיר בפנימיות בעולמות (ע"י התורה ומצוות) אין הוא משתנה ומתעלם על ידי זה.
וכשם שמצד עצמו הוא נמצא תמיד בכל העולמות בשוה, כך כאשר הוא מתגלה ע"י התורה ומצוות, הרי הוא נרגש ומאיר בכל העולמות בשוה (עיין בהגהת הצ"צ).
וראה גם ד"ה ונחה תשכ"ה לכ"ק אדמו"ר זי"ע: "אור

וביאור ענין זה הנה, המצות נחלקו לב' בחינות, מצות עשה ומצות לא תעשה, בחינת מצות עשה הוא המשכת הקדושה ולהגביר הטוב, כמו שאנו מברכים אשר קדשנו במצותיו, שממשיכים גילוי קדושה עליונה למטה. ועל ידי מצות לא תעשה הוא להפריד הרע מן הטוב, ולאכפייא לסטרא אחרא, שלא יהיה לו אחיזה בקדושה^א, וידוע מאמר הזהר כד אתכפייא

בחינת מצות עשה הוא המשכת הקדושה ולהגביר הטוב, כמו שאנו מברכים 'אשר קדשנו במצותיו', שממשיכים גילוי קדושה עליונה למטה.

ועל ידי מצות לא תעשה הוא להפריד הרע מן הטוב, ולאכפייא לסטרא אחרא, שלא יהיה לו אחיזה בקדושה^א.

עניינן של מצות עשה הוא להמשיך אור וקדושה עליונה להאיר בגילוי למטה. וזהו שאומרים בברכת המצוות לפני קיום מצוות עשה "אשר קדשנו במצותיו".

וענין מצות לא תעשה לכאורה אינו המשכת קדושה, אלא הפרדת הרע והרחקתו מן הטוב, כי על ידי שדוחים את הדברים האסורים ע"י שמירת מצוות לא תעשה, פועלים שלא תהיה לקליפות יניקה מאור הקדושה.

[ולכאורה לפי זה, עיקר המכוון הוא בקיום מצוות עשה דוקא שהרי על ידם הוא המשכת אור, מה שאין כן מצוות לא תעשה הם רק הסרת מונע להמשכת הקדושה שעל ידי מצוות עשה. וכמו נקיון הבית מלכלוך לפני שמכניסים בו כלים נאים.

ולזה מבאר, שבאמת "יש יתרון מעלה ומדריגה במצוות לא תעשה, שעל ידי בירור הרע יהיה יתרון הגילוי אור דשם הוי' בכל

קודם ירדת הנשמה להתלבש בגוף, כאשר היתה עומדת לפני ה' בגן עדן (כמ"ש 'חי ה' אשר עמדתי לפניו', כדלעיל), הגילוי המאיר לנשמה הוא מבחינה עליונה ביותר באור ה'ממלא כל עלמין' ונהנים שם מזיו השכינה, "שהוא תענוג ההשגה. ואי אפשר לשום נברא אפילו מהעליונים להשיג כי אם איזו הארה מאור ה', ולכן נקרא בשם זיו השכינה" (תניא פרק ד), היינו שמשיגים רק באור ה'ממלא' שהוא זיו והארה מעצמות אורו של הקב"ה ודוקא על ידי קיום המצוות המעשיות כנשמה בגוף - נמשך אור ה'סובב כל עלמין' בגילוי.

פרק ו

**"כד אתכפייא סטרא אחרא אסתלק יקרא דקוב"ה
בכולהו עלמין"**

וביאור ענין זה:

לבאר בפרטיות יותר איך ע"י קיום המצוות למטה ממשיכים את אור אין סוף ב"ה ה'סובב כל עלמין' להיות בגילוי למטה.

הנה, המצות נחלקו לב' בחינות: מצות עשה, ומצות לא תעשה.

[והחילוק ביניהם:]

הנהות צמח צדק

יא. ועיין מ"ש מזה בר"ה מה טובו אוהליך (לקו"ת בלק עג, א).

סמרא אחרא אסתלק יקרא דקודשא בריך הוא בכולהו עלמין. בהיות כי זה לעומת זה עשה האלקים, דכמו שיש היכלות דקדושה שמהם נשפע ונמשך כל טוב, וכל המחשבות הקדושים ודיבור ומעשה תורה ומצות הנה חיותם נמשך מבחינת היכלות הנ"ל, כך לעומת זה יש גם כן היכלות מכחות הטומאה, שמהם נמשך שפע וחיות לכל דבר רע. והאדם בעל בחירה כאשר יעמים

כך 'לעומת זה' יש גם כן היכלות מכחות הטומאה, שמהם נמשך שפע וחיות לכל דבר רע.

כתיב 'את זה לעומת זה עשה האלקים'. פירושו: לכל דבר בקדושה יש דוגמתו בטומאה וקליפה, והיא עומדת לנגדו.

ולענייננו: כשם שיש 'היכלות דקדושה', כלומר עולמות עליונים דקדושה שהאור האלקי מאיר בהם במדרגה גבוהה ובגילוי, ומהם נשפע ונמשך חיות לכל הענינים שהם רצונו הפנימי של הקב"ה, היינו כל המחשבות הקדושות וכל הדיבורים והמעשים בתורה ומצוות, כך ישנם 'זה לעומת זה' 'היכלות דטומאה', כלומר 'היכלות' במדרגה תחתונה מהם נמשך שפע וחיות לכל דבר רע שנגד רצון ה'.

"ששם מוסתר האור ביותר בתכלית ההסתר . על כן מתהווים בחינת החיצונים, שהן מקור כל טומאה ורע גמור . . שהן המשפיעים כל מיני רע כזנות ותאוה גופנית וכעס ורציחה וכה"ג, כידוע" (אדה"א).

שעל ידי האתכפאי דמצוות לא תעשה הוא נעלה יותר. וכנודע שע"י קיום מצוות עשה נמשכות אותיות ו"ה דשם הוי"ה, ואילו ע"י מצוות ל"ת נמשכות ב' האותיות העליונות י"ה, ראה בארוכה לקו"ת ד"ה אלה פקודי המשכן (ע"פ אדה"א).

53. זח"ב פקד, א. ושם קכח, ב.

54. וזהו הפירוש בלשון הזוהר 'אסתלק', כפי שיתבאר להלן באריכות.

55. קהלת ז, יד.

העולמות" (אדה"א), והיינו שדווקא על ידי מצוות לא תעשה נמשך אור ה'סובב'⁵².

וידוע מאמר הזהר⁵³ "כד אתכפייא סמרא אחרא אסתלק יקרא דקודשא בריך הוא בכולהו עלמין".

מבואר בזוהר שכאשר מכניעים את הסטרא אחרא, אזי 'יקרא דקודשא בריך הוא', כבודו של הקב"ה, מתגלה בבחינת 'רוממות'⁵⁴ בכל העולמות.

והנה, בקיום מצוות לא תעשה יש 'אתכפאי', של הסטרא אחרא שממנה מקור חיות הדברים האסורים ומשם נופלות לאדם מחשבות איסור. ואם כן, דוקא על ידי קיום מצוות לא תעשה מתגלה אור עליון ביותר.

בהיות כי "זה לעומת זה עשה האלקים"⁵⁵,

דכמו שיש היכלות דקדושה שמהם נשפע ונמשך כל טוב, וכל המחשבות הקדושים ודיבור ומעשה תורה ומצוות הנה חיותם נמשך מבחינת היכלות הנ"ל,

52. בפרטיות יותר, גם ע"י מצוות עשה נמשך אור ה'סובב', כמו שהובא לעיל שאומרים בברכת המצוות "אשר קדשנו במצוותיו", וביאר בתניא פרק מו דהיינו "שהעלנו למעלת קודש העליון ב"ה שהיא קדושתו של הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו, וקדושה היא לשון הבדלה, מה שהקב"ה הוא מובדל מהעולמות, והיא בחי' סובב כל עלמין".

אלא, שאף דגם ע"י קיום מצוות עשה נמשך אור הסובב כל עלמין, מכל מקום באור הסובב גופא הגילוי

עליו עול תורה ומצות כשור לעול וכחמור למשאוי, יקבל חיותו וקיומו מהיכלות דקדושה הנ"ל, ומהם ועל ידם ישתלשלו כל צרכיו הגשמיים גם כן, כשיעשה הכל לשם שמים כדי שיוכל לעבוד את ה' כו'. ואם ח"ו לתאוה יבקש נפרד לרדוף אחר רצונות גשמיים, הרי מקבל חיותו וקיומו מהיכלות הקליפות שמשפיעים כל דבר רע, כמו מחשבות זרות מתאוות גופנית אשר לא לה' המה. רק שבקליפות גם כן יש היכלות דנוגה, שמשם נמשך תאוות היתר כשאינו מכוין לשם שמים, ובחינת קליפת נוגה דעשיה שממנו נשפע תאוות היתר דעולם הזה, רובו ככולו רע, רק מעט טוב מעורב בתוכו⁵⁶, ויש היכלות

והאדם בעל בחירה:

בענייני העולם כל מעשיו הם לשם שמים, שאוכל וישן ומתעסק במשא ומתן כדי שיוכל לעבוד את ה', אזי חיותו מושפעת לו מהיכלות הקדושה.

ולאידך, כאשר הוא רודף אחרי חמדת העולם שלא לשם שמים אלא כדי למלאות את תאוות גופו החומרי, הרי השפע נמשך אליו מהיכלות הטומאה.

וזהו פירוש הכתוב 'לתאוה יבקש נפרד' – כאשר רודף ומבקש אחרי תאוות גשמיות, נעשה 'נפרד' מהקב"ה ומקבל חיותו מהיכלות הקליפות⁵⁸.

רק שבקליפות גם כן יש היכלות ד'נוגה', שמשם נמשך תאוות היתר כשאינו מכוין לשם שמים.

ובחינת קליפת נוגה דעשיה שממנו נשפע תאוות היתר דעולם הזה – רובו ככולו רע, רק מעט טוב מעורב בתוכו⁵⁹.

הנהות צמח צדק

יב. ועיין מ"ש בפרשת אחרי כביאור על פסוק כי ביום הזה יכפר (כח, ב), בענין פנימיים ומקיפים דנוגה שמהם נמשך התאוה והכבוד כו', עיין שם.

56. ע"ז ה, ב.

57. משלי יח, א.

58. ואף שגם חיות הקליפות היא מאתו יתברך, הרי המשכת חיות זו מהקב"ה היא "כאדם הנותן דבר

לשונאו שלא ברצונו, שמשליכו לו כלאחר כתפו, כי מחזיר

59. ראה משנת חסידים מסכת היכלות הקליפות פרק ה.

תניא פרק ז. ובכ"מ.

דג' קליפות הטמאות שלמטה מקליפת נוגה, שמהם נמשך תאוות איסור, מה שיש בו ענף מאיסור דאורייתא או דרבנן, וכיון שהאדם בעל בחירה, לכן בו תלוי הכל, ועל ידי שמדחה המחשבות זרות ומסיח דעתו מהן, הנה על ידי זה אתכפייא סטרא אחרא גם כן, שהן בחינת היכלות הקליפות שהן מקור מחשבה זו. ועל ידי זה אסתלק יקרא דקודשא בריך הוא בכולהו עלמין, פירוש, שהרי אפילו היכלות דקדושה נקראים עלמין, כמו ההיכל שמתעלם בו המלך בישיבתו בו, כך בחינת היכלות ועולמות הן מעלימים ומסתירים על גילוי אור ה' שלא יהיה הגילוי כל כך רק על ידי לבוש והעלם ההיכל, ולכן נקרא

מהן, הנה, על ידי זה 'אתכפייא סטרא אחרא' גם כן, שהן בחינת היכלות הקליפות שהן מקור מחשבה זו.

מאחר שמקור ושורש המחשבות זרות הבאות לאדם הוא מהיכלות הקליפות והסטרא אחרא הרוחניים למעלה, הרי על ידי שהאדם מתגבר ואינו חושב בהם ברצון אלא מסיח דעתו מהם, שהיא העבודה דאתכפיא (כפיית ודחיית הרע) למטה – בזה הוא פועל 'אתכפיא סטרא אחרא' - הכנעה וביטול בהיכלות הקליפות שלמעלה.

[ועל זה נאמר בזוהר שע"י 'אתכפיא'

ודחיית מחשבת איסור - 'אסתלק יקרא דקודשא בריך הוא':]

ועל ידי זה - 'אסתלק יקרא דקודשא בריך הוא בכולהו עלמין'.

על ידי שפועל 'אתכפיא סטרא אחרא' דהיכלות הקליפות למעלה, 'אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין', כפי שממשיך ומבאר.

פירוש:

שהרי אפילו היכלות דקדושה נקראים 'עלמין'; כמו ההיכל שמתעלם בו המלך בישיבתו בו, כך בחינת היכלות ועולמות הן מעלימים ומסתירים על גילוי אור ה' שלא יהיה הגילוי כל כך רק על ידי לבוש והעלם ההיכל, ולכן

בהיכלות הקליפה יש גם היכלות דקליפת נוגה שאינם רע גמור כמו היכלות הקליפות הטמאות לגמרי.

וכאשר האדם משתמש בענייני העולם שלא לשם שמים אלא לשם מילוי תאוותו, הרי הוא יונק מההיכלות של 'קליפת נוגה'. ואמנם יש בה גם מעט טוב, אבל מ"מ רובה ככולה רע.

ויש היכלות דג' קליפות הטמאות שלמטה מקליפת נוגה, שמהם נמשך תאוות איסור, מה שיש בו ענף מאיסור דאורייתא או דרבנן.

מה'היכלות' של הקליפות הטמאות שאין בהם טוב כלל, נשפעת חיות הדברים האסורים מדאורייתא או מדרבנן. וכאשר האדם רודף אחרי תאוות איסור, חיותו נשפעת מהיכלות טמאים אלו.

וכיון שהאדם בעל בחירה, לכן בו תלוי הכל. מאחר שניתנה לאדם בחירה חפשית, לכן בו תלוי הדבר האם יקבל את חיותו מהיכלות הקדושה או מהיכלות קליפת נוגה או מהיכלות ג' קליפות הטמאות לגמרי.

[ובכוחו של האדם להתגבר על מחשבות

התאוה שנופלות במוחו ולהסיח דעתו מהם, ואזי הוא מכניע את היכלות הקליפה, כדלהלן:]

ועל ידי שמדחה המחשבות זרות ומסיח דעתו

עולם לשון העלם כנ"ל. וכך אתכפיא בחינת ההעלם היותר אחרון שמסתיר ומעלים בתכלית, והן היכולות הקליפות שמהם נמשך מחשבה זרה מה שהוא נגד רצון ה', והרי זה העלם גמור היותר אחרון, ובחינת אתכפיא כשמדחה המחשבה זו, הרי זה דחיית הקליפה זו המעלים ומסתיר, לבלתי יסתיר על אור ה' שבאדם, על ידי זה אסתלק יקרא דקודשא בריך הוא פירוש שמאיר ומתגלה בחינת סובב כל עלמין, שנקרא קודשא בריך הוא, לשון קדוש ומובדל, כנ"ל בפירוש והקדוש בשמים ובארץ כו'. והגילוי הזה הוא בכולהו עלמין והיכולות המעלימים, מבלי יעלימו ויסתירו כלל. וגילוי הארה זו מבחינת סובב

נקרא 'עולם' לשון העלם, כנ"ל.

נגד רצון ה', והרי זה העלם גמור היותר אחרון,

ובחינת 'אתכפיא' - כשמדחה המחשבה זו, הרי זה דחיית הקליפה זו המעלים ומסתיר, לבלתי יסתיר על אור ה' שבאדם,

על ידי זה 'אסתלק יקרא דקודשא בריך הוא', פירוש שמאיר ומתגלה בחינת סובב כל עלמין, שנקרא 'קודשא בריך הוא', לשון 'קדוש' ומובדל, כנ"ל בפירוש 'הקדוש בשמים ובארץ' כו'.

והגילוי הזה הוא 'בכולהו עלמין' והיכולות המעלימים, מבלי יעלימו ויסתירו כלל.

על ידי שהאדם כופה ומכניע את ההעלם הכי גדול, שהם 'היכולות הקליפות' משם נופלות לאדם מחשבות זרות לעבור על רצון ה', הרי הוא ממשיך את 'יקרא דקודשא בריך הוא' בכל העולמות.

ו'יקרא דקודשא בריך הוא' קאי על אור ה' סובב כל עלמין, הקדוש ומובדל מן העולמות, ואינו מוגבל לפי הגדרים המצומצמים של העולמות. ואור זה הוא המאיר בגילוי ע"י עבודת ה'אתכפיא', והעולמות אינם מגבילים ומסתירים גילוי זה.

הטעם לכך שעל ידי העבודה דאתכפיא סטרא אחרא אסתלק יקרא דקוב"ה "בכולהו עלמין" הוא, כי ההמשכה שעל ידי עבודת ה'אתכפיא' של האדם, היא המשכה חדשה גם לגבי העולמות הכי עליונים, מאחר שגם העולמות העליונים - היכולות הקדושה - הם העלם, כמו שנתבאר לעיל, ולכן נקראים בשם 'עלמין', וענין ההעלם הוא כמו מלך שנמצא בהיכל מלכותו שם הוא מסתתר שלא יראהו אדם, וכך אורו יתברך הממלא את ההיכלות והעולמות העליונים מתעלם על ידם.

וענין ההעלם הוא שהאור אינו מאיר כמו שהוא, אלא רק ע"י 'היכל', הוא כלי שעל ידו מתקבל ומאיר האור. ונמצא שהיכולות הם 'לבוש והעלם' המסתיר על האור, שיאיר רק לפי ערכם המוגבל ולא יותר מכפי מדתם.

וזהו החידוש הנפעל 'בכולהו עלמין' ע"י עבודת ה'אתכפיא', שיאיר בהם אור הסובב בכולהו עלמין. ואור זה שלמעלה מערך העולמות והגבלתם - אין העולמות מעלימים ומגבילים אותו.

ו'כך אתכפיא' בחינת ההעלם היותר אחרון שמסתיר ומעלים בתכלית, והן היכולות הקליפות שמהם נמשך מחשבה זרה מה שהוא

כל עלמין נקרא אסתלק מלשון התרוממות⁶⁰, וזהו דייקא על ידי אתכפיא סטרא אחרא למטה דוקא⁶¹, והוא על ידי שבירת כח תאוה גופנית, שעל ידי זה נקרע בחינת המסך דקליפה המסתיר והמעלים, ועל ידי זה נתגלה ונתרומם האור מבחינת סובב כל עלמין, בתוך כל עלמין. והוא על ידי שבירת כח תאוה גופנית, שעל ידי זה נקרע בחינת המסך דקליפה המסתיר והמעלים, ועל ידי זה נתגלה ונתרומם האור מבחינת סובב כל עלמין, בתוך כל עלמין. והתרוממות והתנשאות זאת היינו שלא יהיה בבחינת התלבשות והתעלמות

גילוי נעלה זה של אור הסובב – יקרא דקוב"ה – נמשך דוקא על ידי עבודת האתכפיא למטה בעולם הזה, כי כאשר האדם מסיר את ההסתר של ה'היכל' הכי נמוך שהוא 'היכלות הקליפות', "על ידי זה נעשה למעלה גילוי אלקות שלא יהיו בחינת כלים המסתירים את האורות. דהיינו שיהיה בחינת גילוי עצמות אלקותו יתברך שלמעלה מצמצום הכלים המגבילים האורות" (לקו"ת שלח ד"ה ויאמרו גו' טובה הארץ, פ"ג)⁶⁰.

והוא על ידי שבירת כח תאוה גופנית, שעל ידי זה נקרע בחינת המסך דקליפה המסתיר והמעלים, ועל ידי זה נתגלה ונתרומם האור מבחינת 'סובב כל עלמין', בתוך כל עלמין.

והתרוממות והתנשאות זאת – היינו שלא יהיה

וגילוי הארה זו מבחינת סובב כל עלמין נקרא אסתלק – מלשון התרוממות⁶⁰.

האמור בזהר שע"י אתכפיא אסתלק יקרא דקוב"ה, אין הכוונה שהאור מסתלק ואינו מאיר בעולמות, אלא 'אסתלק' הוא מלשון 'התרוממות', כלומר שמתגלה בעולם ב'התרוממות'. וכפי שיתבאר עוד להלן.

וזהו דייקא על ידי 'אתכפיא סטרא אחרא' למטה דוקא⁶¹.

והוא על ידי שבירת כח תאוה גופנית, שעל ידי זה נקרע בחינת המסך דקליפה המסתיר והמעלים, ועל ידי זה נתגלה ונתרומם האור מבחינת סובב כל עלמין, בתוך כל עלמין.

הנהגות צמח צדק

יג. כמ"ש במקום אחר בפרשת ויקהל בד"ה קחו מאתכם תרומה כו' (תו"א פט, ד). ועיין מ"ש בפרשת שלח על פסוק טובה הארץ מאד מאד הנ"ל. יד. בעולם הזה, בגוף האדם ונפש הבהמית. וכמשל הבית שרוצים להגביוהו, כשמגביהים הקורה והעץ התחתונה, יוגבה על ידה כל הבנין כו', וכמ"ש במקום אחר בפרשת בראשית בד"ה להבין הטעם (תו"א ד, א).

הבנין, וכך כאשר מסירים את ההעלם הכי נמוך, מסירים את כל ה'העלמות', גם העליונות ביותר. שהרי גם בעולמות העליונים שהאור האלקי מאיר בהם בהארה גדולה ובגילוי ממש, הרי זה רק אור ה'ממלא כל עלמין' שלפי ערך העולמות, וע"י עבודת האתכפיא מאיר אור ה'סובב כל עלמין' שלמעלה מכל הגבלה.

60. הטעם לכך שכאשר האדם מסיר את ההעלם הכי נמוך ('היכלות הקליפות', מקור התאוות הגופניות), הוא פועל שיוסרו גם ה'העלמות' הכי עליונות של 'היכלות הקדושה' העליונים, ויאיר אור ה'סובב' שלמעלה מכל העולמות - מבאר הצ"צ בהגהה כאן שהוא כמשל הרמת בנין, שעל ידי שמרימים את הקומה התחתונה מתרומם כל

תוך עלמין שמסתירים על אור דממלא כל עלמין, אבל על ידי גילוי הסובב כל עלמין אין מעלים ומסתיר כו'. וכל זה נעשה על ידי האדם, בהיות כי יעקב חבל נחלתו, כמשל החבל כשמתנענע למטה מתנענע גם למעלה בראשו, כך על ידי התעוררות ניצוץ האלקי למטה לצאת מחומר תאוות הגופניות, כך יתעורר למעלה. ולכן אל יפול לב האדם ממה שנופלים לו מחשבות זרות, רק שיראה לדחותן, והיינו להסירה דעתו מהן, והיסח הדעת הוא על ידי תקיעת הדעת בהתבוננות ובתיבות התפלה, ועל ידי זה אתכפיא סטרא אחרא למעלה, ואסתלק יקרא דקודשא בריך הוא בכולהו עלמין.

דהנה על ישראל נאמר בכתוב "יעקב חבל נחלתו", "על דרך משל כמו החבל שראשו אחד למעלה וראשו השני למטה, אם ימשוך אדם בראשו השני, ינענע וימשך אחריו גם ראשו הראשון כמה שאפשר לו להמשיך" (אגרת התשובה פרק ה), כך כל איש ישראל הוא כמשל ראש החבל התחתון, וכאשר הוא מתגבר על ההעלם בו הוא שרוי, הנה גם בראש החבל העליון שהוא אורו של הקב"ה, נפעלת התרוממות מן העולמות והוא מאיר בהם שלא לפי כליהם המוגבלים.

ולכן אל יפול לב האדם ממה שנופלים לו מחשבות זרות, רק שיראה לדחותן, והיינו להסירה דעתו מהן. והיסח הדעת הוא על ידי תקיעת הדעת בהתבוננות ובתיבות התפלה.

ועל ידי זה 'אתכפיא סטרא אחרא למעלה, ואסתלק יקרא דקודשא בריך הוא בכולהו עלמין'.

ע"י עבודת האתכפיא ודחיית מחשבה זרה, פועלים את גילוי אור ה'סובב כל עלמין'. ולכן, כאשר נופלת בלב האדם מחשבת איסור ח"ו, אין לו ליפול ברוחו, אלא "אדרבה יש לו לשמוח בחלקו שאף שנופלות לו במחשבתו הוא מסיח דעתו מהן . . . ובכל דחיה ודחיה שמדחהו

בכחינת התלבשות והתעלמות תוך עלמין שמסתירים על אור דממלא כל עלמין, אבל על ידי גילוי הסובב כל עלמין אין מעלים ומסתיר כו'.

התגלות האור בבחינת 'התרוממות', היינו שהאור מאיר באופן של 'התרוממות והתנשאות'. כלומר: האור אינו מאיר רק לפי כלי העולם, שאז אינו מרומם מהעולמות אלא מלובש בהם ובמילא מתעלם על ידם, שזהו הענין ד'ממלא כל עלמין' אלא מאיר כפי שהוא בעצמותו, והוא אור ה'סובב כל עלמין' שמרומם מן העולמות ואין העולמות יכולים להסתיר עליו.

וכל זה נעשה על ידי האדם.

בהיות כי "יעקב חבל נחלתו"⁶¹, כמשל החבל כשמתנענע למטה מתנענע גם למעלה בראשו, כך על ידי התעוררות ניצוץ האלקי למטה לצאת מחומר תאוות הגופניות, כך יתעורר למעלה.

וגילוי נעלה זה נעשה ונפעל על ידי האדם בעבודת ה', כי כאשר האדם מסיר את ההעלם שבו, היינו התאוה שהיא מהקליפה, הרי הוא פועל שכן יהי' למעלה, היינו שאורו יתברך 'יתרומם' מההעלם של כל העולמות.

ג. וזהו ענין מאמר רז"ל כל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כחו קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה. כי פירוש שמיה רבא היינו בחינת סוכב כל עלמין, שזהו הנקרא שמו הגדול. כי הנה מבואר במקום אחר⁶², כי שמותיו של הקדוש ברוך הוא הם התפשטות והשפעה להתהוות מדותיו יתברך, שם הוי' בניקוד פתח הוא בחכמה, ושם אל בחסד כו', והם עשר ספירות דאצילות, הנקראות בשם ממלא כל עלמין. אבל שמו הגדול הוא בחינת סוכב

[ותחילה מבאר מהו 'שמיה רבא':]

כי פירוש 'שמיה רבא' היינו בחינת סוכב כל עלמין, שזהו הנקרא 'שמו הגדול'.

כי הנה מבואר במקום אחר⁶² כי שמותיו של הקדוש ברוך הוא הם התפשטות והשפעה להתהוות מדותיו יתברך, שם הוי' בניקוד פת"ח הוא בחכמה⁶², ושם אל בחסד כו'.

הקב"ה נקרא בשמות שונים כי כל שם מורה על מדה מיוחדת מהמדות דעולם האצילות. וכאשר אורו יתברך מתלבש במדה מסויימת זו, הרי הוא נקרא בשם זה דייקא⁶³. ולמשל, מבואר בספרי קבלה ששם הוי' בניקוד פת"ח הוא בחי' חכמה, והיינו שזהו הארת והתפשטות אורו ית' בבחינת החכמה. וכך שם א-ל בחסד, היינו גילוי אורו במדת החסד.

והם עשר ספירות דאצילות, הנקראות בשם ממלא כל עלמין.

האור המאיר במדות שבעולם האצילות מאיר בכל מדה כפי הכלים של מדה זו ולפי ציורה הפרטי, היינו שהוא המשכת אור ה'ממלא כל

ממחשבתו אתכפיא סטרא אחרא לתתא, ובאתערותא דלתתא אתערותא דלעילא ואתכפיא סטרא אחרא דלעילא . . וכמו שהפליג בזהוהר בגודל נחת רוח לפניו יתברך כד אתכפיא סטרא אחרא" (תניא פרק כז).

פרק ז

"כל העונה אמן יהא שמיה רבא כו' קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה"

[בפרק הקודם נתבאר מאמר הזוהר 'כד אתכפיא סטרא אחרא אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין' - שעי' עבודת ה'אתכפיא' נפעל גילוי אור ה'סוכב כל עלמין', שלגבי אור זה אין כל העלם והסתור, וכשמתגלה הרי הוא מאיר 'בכולהו עלמין' בשוה.

ועל פי זה יבאר בפרק זה דברי רז"ל שהביא בתחילת המאמר: "כל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כחו, קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה":]

ג. וזהו ענין מאמר רז"ל "כל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כחו קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה".

הנהגות צמח צדק

טו. על פסוק משה ידבר (תו"א סז, ד).

כשאני דן את הבריות אני נקרא אלקים, וכשאני עושה מלחמה ברשעים אני נקרא צבאות, וכשאני תולה על חטאיו של אדם אני נקרא אל שדי, וכשאני מרחם על עולמי אני נקרא ה'.

62. פרי עץ חיים שער העמידה פרק יט.

63. וכדאיאת במדרש (שמו"ר פ"ג, ו): אמר לו הקב"ה למשה, שמי אתה מבקש לידע, לפי מעשי אני נקרא כו'.

כל עלמין, והוא כמאמר רז"ל קודם שנברא העולם היה הוא ושמו בלבד, בבחינת אין סוף. ופירושו יהא שמיה רבא מברך לעלם כו', היינו שיומשך בהתגלות בנ' עולמות בריאה יצירה עשיה גם כן, כמו שכתוב ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, והיינו שיומשך לגילוי ולא יסתירו כלל בחינת ההעלם וההסתר של העלמין, וכנ"ל בפירושו אסתלק יקרא דקודשא בריך הוא בכולהו עלמין. וזהו לעלם ולעלמי עלמיא, שהן דרך כלל ג' עולמות כלליים בריאה

ועירוש 'יהא שמיה רבא מברך לעלם כו', היינו שיומשך בהתגלות בנ' עולמות בריאה יצירה עשיה גם כן, כמו שכתוב ⁶⁵ "ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו".

והיינו, שיומשך לגילוי, ולא יסתירו כלל בחינת ההעלם וההסתר של העלמין. וכנ"ל בפירושו 'אסתלק יקרא דקודשא בריך הוא בכולהו עלמין'.

פירושו 'יהא שמיה רבא מברך' הוא, שבחינת 'שמיה רבא' (שמו הגדול) – אור ה'סובב כל עלמין' – 'יתברך' ויומשך למטה. כידוע ש'ברכה' הוא לשון המשכה, כמו שנאמר ויברך הגמלים', היינו שהורידם למטה בארץ.

ו'ברכה' זו היא 'לעלם', היינו שיאיר ויתגלה בתוך כל העולמות. כי אשר מתגלה אור זה שלמעלה מערך העולמות, אין העולמות מעלימים ומצמצמים אותו והוא מתגלה בכל העולמות בשווה, כפי שנתבאר לעיל.

וזהו 'ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו' – הכוונה בכריאת עולמות בי"ע (בראתיו יצרתיו אף עשיתיו) היא 'לכבודי', שכבודו יתברך, בחינת 'יקרא דקודשא בריך הוא' יומשך ויתגלה גם בהם. וזהו 'לעלם ולעלמי עלמיא', שהן דרך כלל ג'

עלמין, שהיא הארה והמשכה מצומצמת לפי ערך העולמות.

אבל 'שמו הגדול' הוא בחינת סובב כל עלמין. 'שמו הגדול' – מורה על אורו יתברך כפי שהוא בלי גבול, ולכן נקרא 'הגדול' – אין סוף⁶⁴. וכפי שנתבאר לעיל, שעל אור ה'סובב כל עלמין' נאמר 'ולגדולתו אין חקר'.

והוא כמאמר רז"ל "קודם שנברא העולם היה הוא ושמו בלבד", בבחינת אין סוף.

אמרו רז"ל: 'קודם שנברא העולם היה הוא ושמו בלבד'. והכוונה אינה רק קודם בריאת עולם הזה הגשמי, אלא קודם שנתהוו כל העולמות, גם העולמות הרוחניים העליונים שאזי היה רק 'הוא' יתברך בעצמו, והאיר האור ד'שמו הגדול', אור שהוא "למעלה מעלה מגדר ובחינת השתלשלות, ואינו נמשך ומתלבש בתוך עלמין כלל" (לקו"ת ד"ה אני ה' אלקיכם הא', פ"א), ולכן היה גם 'קודם שנברא העולם'.

[ומעתה, לאחר שנתבאר ש'שמיה רבא' (שמו הגדול) קאי על אוא"ס ה'סובב כל עלמין', ממשיך לבאר ענין 'יהא שמיה רבא מברך לעלם כו':].

שיר השירים ח, א.
65. ישעיה מג, ז.

64. אלא שעם כל זה עדיין נקרא 'שמו' בלבד, כי גם בחי' עליונה זו היא המשכה והארה ממנו יתברך עצמו, ואינה עצמותו ומהותו יתברך ממש. וראה לקו"ת

יצירה עשיה, ודרך פרט הוא בכולהו עלמין, ועל ידי זה קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה. פירוש, דכמו שיש שבע מדות דקדושה בנפש אלהית כל אחת כלולה מעשרה, כך יש גם כן ז' מדות בנפש הבהמית כל אחת כלול מעשר, והנפש האלקית מתלבשת בנפש הבהמית לבררה, וכמו שכתוב ימי שנותינו בהם שבעים שנה, והרע של המדות דנפש הבהמית, שהן ז' מדות כל אחת כלול מיו"ד נקרא גזר דינו של שבעים שנה^{טז}, ועל ידי גילוי שממשיך מבחינת סובב כל עלמין, דאתכפיא סטרא אחרא ואסתלק יקרא דקודשא בריך

והנפש האלקית מתלבשת בנפש הבהמית לבררה, וכמו שכתוב⁶⁶ "ימי שנותינו בהם שבעים שנה".

והרע של המדות דנפש הבהמית, שהן ז' מדות כל אחת כלול מיו"ד – נקרא 'גזר דינו של שבעים שנה'^{טז}.

'שבעים שנה' קאי על שבע המדות, שכל אחת מהן כלולה מעשר כחות (מחכמה עד מלכות)⁶⁷, ובסך הכל הן שבעים מדות.

והנה, ירידת הנפש האלקית בגוף היא כדי לברר ולזכך את הנפש הבהמית. וזהו התוכן הפנימי של הכתוב 'ימי שנותינו בהם שבעים שנה', 'בהם - בהמה, בירור דנפש הבהמית' (סה"מ תרל"ח עמ' רכב).

ושבעים המדות הרעות של הנפש הבהמית - נקראות 'גזר דינו של שבעים שנה'.

ועל ידי גילוי שממשיך מבחינת סובב כל עלמין, דאתכפיא סטרא אחרא ואסתלק יקרא דקודשא בריך הוא בכולהו עלמין שלא יעלימו ולא

עולמות כלליים בריאה יצירה עשיה, ודרך פרט הוא 'בכולהו עלמין'.

'לעלם ולעלמי עלמיא' הוא גילוי בחינת 'שמיה רבא' בשלוש העולמות הכלליים; ולכן נאמר כאן ג' פעמים לשון עולם: 'לעלם ולעלמי עלמיא'.

ובפרטיות יותר, אור ה'סובב' נמשך ב'כולהו עלמין', בריבוי עצום של עולמות והיכלות. וכמובא לעיל בענין 'משובח ומפואר עדי עד שמו הגדול', שיש ריבוי בלי גבול של עולמות שונים, וכל אחד ואחד מהם משבח את הקב"ה לפי אופן הארת אור ה'ממלא' המאיר בו. ובכל העולמות הללו יומשך ויתגלה אור ה'סובב כל עלמין' - 'שמיה רבא'.

ועל ידי זה 'קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה'.

על ידי גילוי 'שמיה רבא' שהוא אור ה'סובב כל עלמין' - 'קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה'.

פירוש, דכמו שיש שבע מדות דקדושה בנפש אלהית כל אחת כלולה מעשרה, כך יש גם כן ז' מדות בנפש הבהמית כל אחת כלול מעשר.

הנהות צמח צדק

טז. וגם הוא ממש גזר דינו של ע' שנה כפשוטו, כי ימים יוצרו כדי לברר המדות דנפש הבהמית, כנ"ל בפירוש ימי שנותינו בהם כו', ומחמת התגברות הרע דנפש הבהמית נמשך עליו הגזר דין בענין חיות השבעים שנה.

66. תהלים צ, י.
67. היינו, שכל מידה כוללת בעצמה בחינות שונות, כמו

'מחכמה שבחסד' בינה שבחסד' ועד 'מלכות שבחסד'; ועל דרך זה בשאר המידות.

הוא בכולהו עלמין שלא יעלימו ולא יסתירו עוד, הרי זה ענין נקרע גזר דינו של שבעים שנה.⁷⁰

וזהו על כן יאמרו המושלים בואו חשבון, בואו ונחשב חשבוננו של עולם. פירוש המושלים אלו המושלים ביצרם, לאכפיא לסטרא אחרא כנ"ל בשבירת תאות הגופנית כסור מרע במחשבה דיבור ומעשה, וגם בראיה ושמיעה כו', וכמו שכתוב ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, כמו להיות עוצם עיניו מראות ברע בהסתכלות וכו'. ובמעשה, כמו שאמרו קדש עצמך

המושלים בואו חשבון - המושלים אלו המושלים ביצרם, בואו חשבון, בואו ונחשב חשבוננו של עולם.⁷¹

וזהו "על כן יאמרו המושלים בואו חשבון - בואו ונחשב חשבוננו של עולם".

פירוש: "המושלים אלו המושלים ביצרם", לאכפיא לסטרא אחרא כנ"ל, בשבירת תאות הגופנית ב'סור מרע'⁶⁸, במחשבה דיבור ומעשה, וגם בראיה ושמיעה כו', וכמו שכתוב⁶⁹ "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", כמו להיות "עוצם עיניו מראות ברע"⁷⁰ בהסתכלות⁷¹ וכו'.

יסתירו עוד - הרי זה ענין 'נקרע גזר דינו של שבעים שנה'.⁷²

על ידי גילוי בחינת 'שמיה רבא' - אור ה'סובב כלל עלמין' - מבטלים את כל ההעלמות של העולמות, עד להעלם של בחינת 'שבעים שנה' שהם מדות נפש הבהמית וה'גזר דין' של הקליפה 'נקרע' ונהפך לטוב.

פרק ח

"בואו ונחשב חשבוננו של עולם"

[על פי כל הנ"ל יבאר בפרק זה את דברי

רז"ל שהביא בפתיחת המאמר - "על כן יאמר

הנהות צמח צדק

יז. וגם, כי עולם שנה נפש, הנה מבחינת נפש שהוא ממלא כל עלמין נמשך בחינת שנה ועולם, וכנ"ל. ועל ידי אמן יהא שמיה רבא, שממשך מבחינת סובב כל עלמין שלמעלה מבחינת נפש, וזהו אם ישים אליו לבו, פירוש אליו - ולא למדותיו, ועל ידי זה רוחו ונשמתו אליו יאסוף, רוחו, היינו כמו שכתוב וברוח פיו כל צבאם, והוא גם כן בחינת ממלא כל עלמין אבל הוא למעלה מבחינת נפש. ועיין מ"ש בפרשת שלח (לז, ד) מענין העלמין ששרשן מבחינת עגולים שהוא בחינת נפש כו', עיין שם. ונשמתו היינו בחינת סובב כל עלמין, והמשכה זו היא לעלם, מבחינת עולם, וכמו כן בבחינת שנה, לכן על ידי זה קורעים לו כו'. ועיין ברע"מ פ' תצא (דף רע"ז סע"ב) מענין שנה, בזהר פ' פינחס (דף ר"ג ע"א) יומין תתאין זמנין דאינון שנה"ה כו' משכו יומין עילאין לגבי יומין תתאין כו'. ועיין שם (דף ר"ב סע"א) דפירוש בכל כחו בענין יגדל נא כח אד', וע' בפירוש הרמ"ז שם, וכן פירש מהרש"א בשבת (ק"ט ב'). ועיין באדרא רבא (דף קל"ח ע"ב) על פסוק בקרב שנים חייהו אינון שנים קדמוניות דאקרון ימי קדם כו'. וע"ש (דף קל"ג ב'), ובזהר פ' ויחי (דף רל"ח ב'), ובפ' בשלח (דף מ"ה א') ובפ' הרמ"ז שם. וכל זה נרמז בענין מארז"ל כל העונה אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כחו, שהוא ענין המשכה מבחי' ימי קדם ושנים קדמוניות, לכן עי"ז קורעים לו גזר דינו של ע' שנה ששרשן מבחי' שנות עולם וימי עולם. ועיין בזהר פ' בראשית (דף ל"ז סוף ע"ב ודף נ"ח א') ובזהר הרקיע שם, ובזהר ס"פ תרומה דף קע"ח סע"ב.

71. ראה קונטרס העבודה (לאדמו"ר מוהרש"ב נ"ע) פרק ב, ביאור החשיבות המיוחדת של הזהירות בהסתכלות.

68. תהלים לד, טו.

69. במדבר טו, לט.

70. ישעיה לג, טו.

במותר לך, וכיוצא בזה, ועל ידי זה אסתלק יקרא דקודשא בריך הוא, להיות גילוי סובב כל עלמין בתוך ההעלם וההסתר שבכולהו עלמין כנ"ל. וזהו על כן יאמרו המושלים ביצרם דוקא, בואו ונחשוב חשבוננו של עולם, פירוש עולם מלשון העלם והסתר כנ"ל, ואומרים, נחשב חשבון ירידת הנשמה לעולם הזה בגוף החשוך, שבחינת תכלית הירידה הוא לצורך עלייה, והיינו כדי להיות אתכפיא סטרא אחרא, שבוה יסתלק יקרא דקודשא בריך הוא כו' כנ"ל. ועוד בפירוש חשבוננו של עולם, ועיקר, כי לפי רוב ההעלם שבעולם הזה, שהוא עולם היותר האחרון, ועל כן החושך עב וכפול ומכופל, ולכן כדי להאיר את

המושלים ביצרם מתכוננים וחושבים 'חשבוננו של עולם' - היינו חשבון הריווח והתועלת ממה שירדה הנשמה מאיגרא רמא, להתלבש בגוף חומרי בעולם הזה.

ומסקנת ה'חשבון' הוא שהירידה היא לצורך עלייה, כמבואר לעיל (פרק ה) שקודם הירידה למטה הנשמה היתה נהנית מזיו השכינה, שזהו הארה וזיו בלבד מאלקות, היינו אור ה'ממלא כל עלמין' המתקבל בעולמות בפנימיות והם מעלימים עליו. וע"י ירידת הנשמה למטה בגוף הגשמי היא ממשיכה את אור ה'סובב כל עלמין' שיאיר בגילוי.

וענין זה נעשה על ידי שהאדם מושל ביצרו ומתגבר על תאוותיו והיא עבודת האתכפיא, שעל ידה מאיר אור ה'סובב כל עלמין'.

ועוד בפירוש 'חשבוננו של עולם', ועיקר. פירוש נוסף בענין 'חשבוננו של עולם', והוא הפירוש העיקרי במאמר חז"ל זה:

כי לפי רוב ההעלם שבעולם הזה, שהוא עולם היותר האחרון ועל כן החושך עב וכפול ומכופל, ולכן כדי להאיר את החושך העב

ובמעשה, כמו שאמרו⁷² "קדש עצמך במותר לך", וכיוצא בזה.

וכל זה הוא ענין 'המושלים ביצרם', "לשבור ולהכניע לבבו כל יפול בשום תאוה רעה חומריות וכל דבר איסור, ואפילו במחשבה והרהור בעלמא, או בראיה והסתכלות לבד . . . וגם בדברים המותרים אמרו קדש עצמך במותר לך כו', שיאכל בלי תאוה רעה כו' ושלא יהיה כזולל וסובא" (אדה"א).

ועל ידי זה 'אסתלק יקרא דקודשא בריך הוא', להיות גילוי 'סובב כל עלמין' בתוך ההעלם וההסתר ש'בכולהו עלמין', כנ"ל.

עבודה זו של 'המושלים ביצרם', היא עבודת האתכפיא שעל ידה 'אסתלק יקרא דקודשא בריך הוא בכולהו עלמין' - גילוי אור ה'סובב'.

וזהו 'על כן יאמרו המושלים ביצרם' דוקא, 'בואו ונחשוב חשבוננו של עולם'. פירוש: 'עולם' מלשון העלם והסתר, כנ"ל. ואומרים, נחשב חשבון ירידת הנשמה לעולם הזה בגוף החשוך, שבחינת תכלית הירידה הוא לצורך עלייה, והיינו כדי להיות 'אתכפיא סטרא אחרא', שבוה יסתלק יקרא דקודשא בריך הוא כו', כנ"ל.

72. יבמות כ, א. וראה תניא פרק כז ופרק ל.

החושך העב כמוהו, צריך להמשיך דייקא אור גדול ורב עצום יותר, שעל ידי זה דייקא גם חושך לא יחשיך וכחשכה כאורה. מה שאין כן אור קטן לא יועיל מחמת עביות החושך, וכמו שאנו רואים, שבבית די באור הנר, אבל במרתף לפי ששם האויר עב מאד להיותו בתוך חומרות הארץ, על כן כדי להאיר האויר הגם צריך להיות על ידי אור גדול, מה שאין כן נר דק יוכל להיות נכבה מחמת גשמויות האויר. וכך על דרך משל, כדי להאיר החושך דעולם העשיה הגשמויות, הוא על ידי אור עליון ביותר. וזהו ירידת הנשמות לעולם הזה, אשר על ידי נר הוי' נשמת אדם ונר מצוה ותורה אור, על ידי זה דייקא יוכלו להאיר להיות אתהפכא חשוכא לנהורא כו'. וזהו ענין ונחשב

10 x

הזה נחשך, על ידי "בחינת גסות החושך דקליפות המסתירים ומעלימים". עד שנמשל כדמיון אויר המגושם המכבה האור" (תקס"ז).

ולכן כדי להאיר את חושך העולם הזה צריך להמשיך אור נעלה ביותר, שיוכל להאיר גם חושך כזה.

[ומבאר איך מאירים את החושך העב של עולם הזה:]

וזהו ירידת הנשמות לעולם הזה, אשר על ידי "נר הוי' נשמת אדם"⁷³ ו"נר מצוה ותורה אור"⁷⁴, על ידי זה דייקא יוכלו להאיר להיות 'אתהפכא חשוכא לנהורא כו'.

כדי להאיר חושך גדול זה ירדו הנשמות לעולם הזה. כי הן 'נר הוי' נשמת אדם', היינו 'נר' גדול שבכוחו להאיר גם את החושך הגס של העולם הזה.

והתגלות אור זה נעשית ע"י שהנשמות עוסקות בקיום התורה והמצוות, 'נר מצוה ותורה אור', שגם הם בבחינת 'נר' ו'אור' גדול ביותר, שביכולתו להאיר חושך זה ולהפכו לאור וקדושה.

וזהו ענין 'נחשב חשבוננו של עולם', שלפי רוב

כמוהו צריך להמשיך דייקא אור גדול ורב עצום יותר, שעל ידי זה דייקא "גם חושך לא יחשיך וכחשכה כאורה", מה שאין כן אור קטן לא יועיל, מחמת עביות החושך.

בעולם הזה התחתון, החושך הוא 'עב וכפול ומכופל', ובכדי להתגבר על חושך זה צריך להמשיך אור נעלה מאד שאינו מוגבל בגדרי 'אור' ו'חושך', וביכולתו להאיר גם בעולם הזה החשך.

וכמו שאנו רואים, שבבית די באור הנר, אבל במרתף - לפי ששם האויר עב מאד להיותו בתוך חומרות הארץ - על כן כדי להאיר האויר הגם צריך להיות על ידי אור גדול, מה שאין כן נר דק יוכל להיות נכבה מחמת גשמויות האויר.

וכך על דרך משל, כדי להאיר החושך דעולם העשיה הגשמויות, הוא על ידי אור עליון ביותר. במרתף עמוק שמחמת לארץ, הנה לא זו בלבד שהוא מקום חשוך, יש בו גם 'אויר גס', שמכבה את האור שנדלק בו. ובנמשל: עולם הזה התחתון, הנה לא זו בלבד שהוא מקום החושך והאור מאיר בו בצמצום עצום, הרי גם האור המצומצם

חשבוננו של עולם, שלפי רוב ההעלם, כך צריך להרבות באור התורה והמצות.

ד. תבנה ותכונן עיר סיחון. הנה, עיר סיחון היא התפלה, שנקראת שיחה בשין שמאלית, וכמו שכתוב ויצא יצחק לשוח בשדה, ופירש רש"י לשון תפלה, כמו ישפוך שיחו, וכמאמר רז"ל⁷⁵ אין שיחה אלא תפלה. ולהבין הטעם למה נקראת התפלה שיחה. אך הענין הוא כי מלבד דשיחה לשון דיבור, ומה גם לפי מה שכתוב בפרי עין חיים שער הסוכות פרק ב' דשיחה הוא הדיבור בלחש ובחשאי ובהסתר, וזהו ענין צלותא בלחש. אך עוד זאת יש בפירוש שיחה, שהוא מענין הסחה והזזה ממקום אל מקום אחר, כמו כאשר יפרש השחה לשחות^ט, דפירושו לשוט במים, שענין השט במים הוא שמוזי

בשין שמאלית. וכמו שכתוב⁷⁵ "ויצא יצחק לשוח בשדה", ופירש רש"י "לשון תפלה, כמו ישפוך שיחו"⁷⁶. וכמאמר רז"ל⁷⁵: "אין שיחה אלא תפלה".

'סיחון' הוא מלשון 'שיחה'. וקאי על התפילה, כמאמר רז"ל "אין שיחה אלא תפילה".

ולהבין הטעם למה נקראת התפלה 'שיחה'.

אך הענין הוא:

כי מלבד ד'שיחה' לשון דיבור, ומה גם לפי מה שכתוב בפרי עין חיים שער הסוכות פרק ב' דשיחה הוא הדיבור בלחש ובחשאי ובהסתר, וזהו ענין צלותא בלחש.

אך עוד זאת יש בפירוש 'שיחה', שהוא מענין הסחה והזזה ממקום אל מקום אחר, כמו "בְּאֲשֶׁר יִפְרֹשׁ הַשְּׁחָה לְשָׁחֹת"^ט, דפירושו לשוט במים, שענין השט במים הוא שמוזי ומעתיק

ההעלם, כך צריך להרבות באור התורה והמצות.

פירוש זה ב'חשבוננו של עולם' (בנוסף לפירוש הראשון – חשבון וטעם להעלם) הוא שיש צורך לעשות חשבון בענין ה'עולם' וההעלם שבו אנו נמצאים, שלפי מדת ההעלם כך יש צורך באור גדול יותר להאירו.

ומחשבון זה מגיעים למסקנה שכדי להאיר את העולם הזה התחתון שההעלם שבו הוא הגדול ביותר, צריך להרבות באור התורה והמצוות.

פרק ט

'עיר סיחון' - אין שיחה אלא תפילה

[בשני הפרקים הבאים יבאר את המשך הכתוב: "תבנה ותכונן עיר סיחון".]

ד. "תבנה ותכונן עיר סיחון".

הנה, 'עיר סיחון' היא התפלה, שנקראת 'שיחה'

הנחות צמח צדק

יח. פרק קמא דעבודה זרה (ז, ב). יט. בישעיה כ"ה י"א.

ומעתיק את עצמו ממקום למקום כו'.⁷⁶ ופירוש וענין הזוה בתפלה הוא בהיות שעיקר הבקשה בתפלה הוא שיתגלה בחינת סוכב כל עלמין להיות מתלבש תוך כל עלמין. וזהו שאנו אומרים יהי רצון, כי הוא יתברך למעלה מן הרצון, וכדי שיהיה לו בחינת רצון בברכות שמונה עשרה כמו גואל ישראל ומברך השנים וכיוצא, היינו גם כן ענין הסחה והזוה ממקום למקום, כי מצד עצמו לאו דאית ליה מכל אינון מדות כלל, והוא יתברך נעתק ויורד ממקום מדריגתו העצמי שלמעלה גם מבחינת רצון, להיות לו רצון בהמשכות כו'. ואתערותא דלעילא זו, ר"ל המשכה זו שנמשך על ידי התפלה בחינת יהי רצון כו', נקראת שיחה והזוה שמלמעלה למטה כו'. אך בחינת שיחה זו מלמעלה למטה באה

את עצמו ממקום למקום כו'.⁷⁷

והזוה ממקום למקום; כי מצד עצמו לאו דאית ליה מכל אינון מדות כלל⁷⁷, והוא יתברך נעתק ויורד ממקום מדריגתו העצמי שלמעלה גם מבחינת 'רצון', להיות לו רצון בהמשכות כו'. 'יהי רצון' היינו בקשה שיומשך ויתחדש אצל הקב"ה, כביכול, המשכת רצון חדש. וזהו ענין התפילה, שלפני התפילה על דבר זה עדיין לא היה רצון לזה, ובתפילה מבקשים שיומשך רצון⁷⁸.

'שיחה' היא גם מלשון הזוה והעתקה ממקומו. והוא אותו השורש של 'שחיה' במים שעל ידה עוברים ממקום למקום (וזהו גם שורש הביטוי 'היסח הדעת', שעוזב את המחשבה אודות הדבר שעסק בו ומעביר את מחשבתו ל'מקום' וענין אחר - ע"פ הגהת הצ"צ).

ופירוש וענין 'הזוה' בתפלה הוא:

ו'אתערותא דלעילא' זו, ר"ל המשכה זו שנמשך על ידי התפלה בחינת יהי רצון כו' - נקראת 'שיחה' והזוה שמלמעלה למטה כו'.⁷⁹

בהיות שעיקר הבקשה בתפלה הוא שיתגלה בחינת 'סוכב כל עלמין' להיות מתלבש תוך כל עלמין.

"זהו נקרא הזוה ממקומו . . . שהוא יתברך נעתק ממקומו ומדריגתו שהוא מאד נעלה ומובדל מערך המדות וספירות דרצון וחכמה כו', להיות לו רצון וטעם להמשכות אלה" (אדה"א). וזהו הזוה מלמעלה למטה, שאורו יתברך יורד להאיר בסדר השתלשלות.

וזהו שאנו אומרים: 'יהי רצון'. כי הוא יתברך למעלה מן הרצון, וכדי שיהיה לו בחינת רצון בברכות שמונה עשרה - כמו 'גואל ישראל' ו'מברך השנים' וכיוצא - היינו גם כן ענין הסחה

הנהות צמה צדק

כ. וכמו כן מצינו שמירשו רז"ל בפירוש דאגה כלב איש ישיחנה ב' פירושים הנ"ל: ישחנה מדעתו - לשון היסח הדעת, שמעתיק ומסיה דעתו מדאגתו לתקוע הדעת בתורה ועבורת ה'; וישחנה לאחרים - הוא לשון דבור.

76. א"ס ה'סוכב כל עלמין' שלמעלה מהשתלשלות העולמות.
77. וזהו שהתפלה נקראת צלותא - לשון הטיה, שממשיכים ומטים כביכול הארת אור א"ס ב"ה .
78. להיות יהי רצון, עתיק וכתר לאצילות (לקו"ת בביאור).

77. ת"ז בהקדמה ('פתח אליהו').
78. המשכה זו שייכת להמשכת ה'סוכב כל עלמין' שנתבארה לעיל לאורך כל המאמר, כי המשכת רצון חדש שלא נמשך על פי סדר ההשתלשלות, היא מצד אור

על ידי אתערותא דלתתא בשיחה שבתפלה שהאדם מתפלל, כי רוח אייתי רוח כו'. וגם באתערותא דלתתא זו שייך ב' פירושים הנ"ל, לשון הסחה והזוה. כי עיקר התפלה היינו בחינת צעקה בצר לו, וזהו לפני ה' ישפוך שיחו, לשון ישפוך היינו שפיכת הנפש כאשר צר לה מאד מאשר בהבל בא ובחושך וצלמות ילך ברוב הזמן כו'. והיינו על ידי קדימת בחינת בואו חשבון, להיות ממארי דחושבנא בכל לילה כנ"ל. לטעום מרירות בנפשו מכל מעשיו ודבוריו ומחשבותיו אשר לא לה' המה מיום היותו, ועל אשר נשקע ונמבע בתאוות עולם הזה, ובוה כל השתדלותו בשכבו ובקומו כו', והאמת נשכח מלוח לבו מחמת טרדתו בהבלי הזמן כו', רק כי פנו אלי עורף בלא לב כו'. ויוסיף דעת בגדולת ה', יוסיף מכאוב בנפשו. ועל ידי זה ישפוך שיחו במסירת נפש

בא ובחושך וצלמות ילך⁸¹ ברוב הזמן כו'.
 "עיקר ענין התפילה . . אינו אלא בקשת רחמים . . מקירות ועומק הלב, שנקרא שפיכת הנפש ממש" (אדה"א).

[ומבאר שענין זה נמשך מ'בואו חשבון':]

והיינו על ידי קדימת בחינת 'בואו חשבון', להיות ממארי דחושבנא⁸² בכל לילה כנ"ל.

לטעום מרירות בנפשו מכל מעשיו ודבוריו ומחשבותיו אשר לא לה' המה מיום היותו, ועל אשר נשקע ונמבע בתאוות עולם הזה, ובוה כל השתדלותו בשכבו ובקומו כו', והאמת נשכח מלוח לבו מחמת טרדתו בהבלי הזמן כו', רק "כי פנו אלי עורף"⁸³, בלא לב כו'.
 "יוסיף דעת - בגדולת ה' - יוסיף מכאוב"⁸⁴ בנפשו.

'בואו חשבון' הוא החשבון שהאדם מתבונן בכל לילה (בעת תיקון חצות או קריאת שמע שעל המיטה) בענין ירידת נשמתו למטה, ועושה חשבון אודות מחשבותיו דיבוריו ומעשיו שאינם

אך בחינת 'שיחה' זו מלמעלה למטה באה על ידי 'אתערותא דלתתא' בשיחה שבתפלה שהאדם מתפלל, כי 'רוח אייתי רוח כו'⁸⁰.

וגם ב'אתערותא דלתתא' זו שייך ב' פירושים הנ"ל, לשון הסחה והזוה.

כשם שההמשכה האלקית הנמשכת מלמעלה על ידי התפילה היא 'שיחה', היינו העתקה ממקום למקום כנ"ל, כך גם עבודת התפילה של האדם היא 'שיחה' והזוה ממקום למקום, וזהו בנוסף לפירוש הפשוט של 'שיחה' - הדיבור של התפילה.

ו'רוח אייתי רוח': רוח האדם העולה ו'זוה' מקומה מלמטה למעלה, גורמת ל'שיחה' כביכול של אורו ית' מלמעלה למטה.

[ומבאר ענין 'שיחה' ו'הזוה' בעבודת

התפילה של האדם למטה:]

כי עיקר התפלה היינו בחינת צעקה בצר לו, וזהו "לפני ה' ישפוך שיחו", לשון 'ישפוך' היינו שפיכת הנפש כאשר צר לה מאד מאשר בהבל

83. ירמיה ב, כז.

84. קהלת א, יח.

80. ראה זהר ח"ב קסב, ב.

81. ע"פ קהלת ו, ד.

82. ל' הזוהר ח"ג קעח, א. וראה תניא פרק ט.

מעומקא דליבא, להיות בחינת הסחה והזוה ממש, שיהיה נעתק ונבדל ממדותיו הבהמיות המסתירים כו'. וזהו שעל ידי בואו חשבון, אזי תבנה ותכונן עיר סיחון, להיות התפלה כדבעי בבחינת שפיכת הנפש, ושיהיה נעתק וניזוז מהטבעת מדות דנפש הבהמית. אמנם, לשון תבנה ותכונן, הענין הוא כי בתפלה צריך להיות גם כן דוקא צירופי אותיות הדיבור, וכפירוש הפשוט דשיחה לשון דיבור, לכן נאמר על זה לשון בנין, כמו הבנין מאבנים, כך דיבורי התפלה נקראים בתים, כמו שכתוב בספר יצירה שהאותיות נקראות אבנים כו'.

לשם שמים אלא להנאת עצמו ולהשגת תאוותיו. ועי"ז בא למרירות גדולה.

וכתיב 'יוסיף דעת יוסיף מאכוב' - ככל שהאדם מוסיף דעת והשגה בגדלות ה', כך נוסף כאב בנפשו על גודל ירידתו למטה וריחוקו מאור פני ה'.

ועל ידי זה 'ישפוך שיחו' במסירת נפש מעומקא דליבא, להיות בחינת 'הסחה' והזוה ממש, שיהיה נעתק ונבדל ממדותיו הבהמיות המסתירים כו'.

וזהו הביאור בכך שתפלה נקראת 'שיחה' מלשון הסחה והזוה (גם בעבודת האדם, מלמטה למעלה), כי עיקר ענין התפלה הוא להתעורר בצעקה פנימית מעומק הלב, מתוך הכרה במעמדו ומצבו הירוד, ודוקא על ידי זה ניתן להתעורר ב'הסחה' ו'הזוה' נפשית, כי מאחר שמכיר בגודל ירידתו ועוצם ריחוקו מה', הרי הוא מתעורר בכל מהותו ועצמותו למסור את עצמו אליו יתברך, ולהתנתק (הסחה והזוה) ממידותיו הבהמיות המסתירות ממנו את אורו יתברך.

וזהו שעל ידי "בואו חשבון", אזי "תבנה ותכונן עיר סיחון", להיות התפלה כדבעי בבחינת 'שפיכת הנפש', ושיהיה נעתק וניזוז מהטבעת

מדות דנפש הבהמית.

לפי זה יובן דיוק סדר הכתוב, שדוקא על ידי 'בואו חשבון' - עשיית חשבון נפש אמיתי אודות מעמדו ומצבו, מגיעים ל'תבנה ותכונן עיר סיחון', שתהי' התפילה כדבעי למהוי, בבחינת 'שפיכת הנפש' והתעוררות מעומק פנימיות הלב על גודל ריחוקו ממנו יתברך, שעל ידי זה הוא 'נעתק' וניזוז מהטבעת מידות דנפש הבהמית, כנ"ל.

אמנם, לשון "תבנה ותכונן",

הכתוב נקט 'תבנה' ומזה מובן שבתפילה יש ענין של 'בנין'.

הענין הוא:

כי בתפלה צריך להיות גם כן דוקא צירופי אותיות הדיבור, וכפירוש הפשוט ד'שיחה' לשון דיבור. לכן נאמר על זה לשון בנין. כמו הבנין מאבנים, כך דיבורי התפלה נקראים 'בתים'. כמו שכתוב בספר יצירה⁸⁵ שהאותיות נקראות 'אבנים' כו'.

הטעם שנאמר ב'עיר סיחון' לשון 'בנין'⁸⁶ הוא משום שהתפלה צריכה לבוא באותיות הדיבור; ומבואר ב'ספר יצירה' שהאותיות נקראות

הצ"צ כאן לפירוש "ותיכונן".

85. פ"ד מט"ו. וראה תו"א כא, א.

86. רבינו מבאר כאן את הפירוש ב'תיבנה', וראה בהגהת

וזהו שאמר דוד המלך ע"ה ערב ובקר וצהרים אישיחה ואהמה וישמע קולי, דהיינו, כשהתפלה היא בכחינת אישיחה על דרך הנ"ל, על ידי זה וישמע קולי כו"כא.

והנה, פירוש סיחון סיחה נאה יתפרש גם כן על התורה, בצירופי אותיות שבה. דהנה, דוד המלך ע"ה אמר מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי, וכתוב כי עדותיך שיחה לי⁸⁷, והיינו שצירופי אותיות שבתורה הן

פרק י

'עיר סיחון' - כל היום היא שיחתי

'אבנים', והמילים המורכבות מהאותיות נקראות 'בתים'⁸⁷.

[ומסיים בענין ה'שיחה' דתפילה:]

וזהו שאמר דוד המלך ע"ה⁸⁸: "עֶרֶב וּבֹקֶר וְצַהֲרִים אִשְׁיָחָה וְאַהֲמָהּ, וְיִשְׁמַע קוֹלִי".

דהיינו, כשהתפלה היא בכחינת 'אישיחה' על דרך הנ"ל, על ידי זה וישמע קולי' כו"כא.

כאשר התפילה היא באופן של 'אישיחה', שהאדם 'שוחה' ונעתק ממקומו וממידותיו הבהמיות ושופך את נפשו לפני ה', על ידי זה מתעורר ענין השיחה מלמעלה למטה, שגם הקב"ה יהיה 'נעתק', כביכול, ממקומו ומדרגתו העצמית, לרדת לבחינת רצון ולמלא את הבקשה שבתפילה כנ"ל.

והנה, פירוש 'סיחון' - סיחה נאה⁸⁹ - יתפרש גם כן על התורה, בצירופי אותיות שבה.

'שיחה' לשון דיבור מתפרש גם על הדיבור באותיות התורה, וגם הן נקראות 'עיר סיחון', כפי שמפרשים רז"ל 'סיחון' מלשון 'שיחה נאה' והיינו הדיבור בדברי תורה, שזו השיחה הנאה ביותר.

[אלא שלפי פירוש זה צריך ביאור איך יתפרש הענין השני בשיחה - הסחה והזזה ממקום למקום. וזהו שהולך ומבאר:]

דהנה, דוד המלך ע"ה אמר⁹⁰: "מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי", וכתוב⁹¹ "כי עדותיך שיחה לי"כב.

הנהות צמח צדק

כא. ועיין מ"ש בד"ה וכל בניך (פרשת ראה כט, א). ופירוש ותכונן, היינו כמ"ש בצדקה תכונני, וכמ"ש על פסוק אני בצדק אחזה פניך - ר' אלעזר יהיב פרוטה לעני והדר מצלי. ועיין מ"ש מזה גם כן על פסוק הקל קול יעקב (בסידור). כב. ועמ"ש ע"פ ויצא יצחק לשוח בשדה (תורה אור יז, א).

87. ומה שנאמר "תבנה ותיכונן" שמשמע שיבנה מעצמו ומאליו, כי כאשר האדם מתפלל וצועק מקירות לבו, דבריו אינם דיבורים שהוא 'בונה' ומסדר במחשבתו מה לדבר בהתבוננות וטעם ודעת אלא הוא מרגיש ש"אין מלה בלשוני", והדברים ניתנים בפיו כאילו ממילא, כענין שנאמר "ה' שפתי תפתח" (ע"פ תקס"ז ואדה"א).

88. תהלים נה, יח.

89. ב"ב עח, ב (בהמשך למאמר רז"ל הנ"ל על הכתוב 'על כן יאמרו המושלים ביצרים').

90. תהלים קיט, צז.

91. תהלים קיט, צט.

במקרא הן במשנה הן בהלכות ואגדות נקרא בחינת שיחה על דרך הנ"ל, שהוא ענין הסחה והזזה ממקום למקום. בהיות כי אמרו רז"ל על פסוק קוצותיו תלתלים שהיה רבי עקיבא דורש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות. והנה, נמשלו ההלכות לבחינות שערות, והוא בחינת שער רישיה כעמר נקא, כמו על דרך משל השערות הנמשכים מן הראש, שהן בוקעים ויוצאים, והארה מהמוח נמשך ומתלבש בהם, כך על ידי ההלכות נמשך מחכמתו יתברך דלית מחשבה תפיסא בה כלל, שעל זה נאמר מאד עמקו מחשבותיך כו' ומתלבש בהלכות הערוכות לפנינו⁹⁰, וזהו ענין שיחה והזזה⁹¹. וזהו מה אהבתי

נמשלו ל'שערות' למעלה כביכול, והיא הבחינה שעלי' נאמר – שער ראשו כצמר נקי.

[ויבאר מדוע ההלכות הם בבחינת שערות:]

כמו על דרך משל השערות הנמשכים מן הראש, שהן בוקעים ויוצאים, והארה מהמוח נמשך ומתלבש בהם.

כך על ידי ההלכות נמשך מחכמתו יתברך – דלית מחשבה תפיסא בה כלל⁹², שעל זה נאמר⁹³ "מאד עמקו מחשבותיך כו'" – ומתלבש בהלכות הערוכות לפנינו⁹⁴.

מחכמתו של הקב"ה שאין לנבראים כל השגה בה, נמשכת ומתלבשת הארה בהלכות הגשמיות שלפנינו. והרי זה כמו השערות הגשמיות שמלוכשת בהם הארה הבוקעת מהמוח⁹⁵.

הנהגות צמח צדק

כג. וזהו בחינת כשמן המוב על הראש כו', שמן משחת קדש, שמבחינת קדש מלא בנרמה נמשך ומתלבש בהלכות התורה. כד. ולכן נקראת התורה חתן – חות דרגא כו'. ועמ"ש על פסוק שיר השירים כו' (לקו"ת שה"ש א, א).

והיינו, שצירופי אותיות שבתורה – הן במקרא הן במשנה הן בהלכות ואגדות – נקרא בחינת 'שיחה' על דרך הנ"ל, שהוא ענין 'הסחה' והזזה ממקום למקום.

[ומבאר מה הוא ענין 'הסחה והזזה' למעלה

באותיות התורה:]

בהיות כי אמרו רז"ל⁹⁶ על פסוק⁹⁷ "קִצְוֹתָיו תִּלְתְּלִים" – שהיה רבי עקיבא דורש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות.

והנה, נמשלו ההלכות לבחינות 'שערות', והוא בחינת "שער רישיה כעמר נקא"⁹⁸.

על הכתוב "קוצותיו (-שערות) תלתלים", דרשו רז"ל "מלמד שיש לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות"⁹⁹. והיינו, שההלכות שבתורה

92. עירובין כא, ב; מנחות כט, ב.

93. שה"ש ה, יא.

94. דניאל ז, ט.

95. וכפי שמוספר בגמרא מנחות שם שאמר הקב"ה למשה "אדם אחד יש שעתידי להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו, שעתידי לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילין של הלכות".

96. ת"ז בהקדמה (פתח אליהו).

97. תהלים צב, ו.

98. בעומק יותר, בהלכות שבתורה נמשכת חכמתו יתברך שלמעלה מסדר השתלשלות. וע"ד מה שנתבאר לעיל לענין ה'שיחה' שע"י התפילה, שהיא רצון חדש שנמשך מלמעלה מהשתלשלות.

וביאור הענין: הנהגת העולם נמשכת גם מחכמתו של

תורתך כל היום היא שיחתי, פירוש שיחה והזוה, מפני שנמשך גילוי אור אין סוף על ידי צירופי אותיות, שנקראים שער רישיה⁹⁷. ועל זה אמר גם כן תבנה ותכונן, כי תלמידי חכמים העוסקים בתורה נקראים בונים, על שעוסקים בבנינו של עולם, כמאמר רז"ל אל תקרי בניך אלא בוניך כו'.

וזהו ענין שיחה והזוה⁹⁷.

ולכן גם התורה נקראת בשם 'שיחה', שבעסק התורה חכמתו ית' יורדת ממדריגתה הנעלית, ו'זוה' ו'נעתקת' מלמעלה למטה, להתלבש בהלכות הגשמיות שבתורה.

"והיינו ענין ירידת והעתקת והזוה אותיות התורה כמו שהן בעצמותו יתברך ממש, לבוא למטה כאשר לומדים דבר ה' למטה" (אדה"א).

וזהו "מָה אֶתְּבִי תוֹרַתְךָ, כָּל הַיּוֹם הִיא שִׁיחָתִי"⁹⁹. פירוש: שיחה והזוה, מפני שנמשך

גילוי אור אין סוף על ידי צירופי אותיות, שנקראים 'שער רישיה'⁹⁷.

ועל זה אמר גם כן "תבנה ותכונן", כי תלמידי חכמים העוסקים בתורה נקראים 'בונים', על 'שעוסקים בבנינו של עולם', כמאמר רז"ל¹⁰⁰: אל תקרי 'בניך' אלא 'בוניך' כו'.

אמרו חז"ל¹⁰¹ שתלמידי חכמים נקראים 'בנאים' (בונים) לפי שהם 'עוסקים בבנינו של עולם', לומדי התורה הם הבונים את העולם, ולכן נאמר אודות המשכה שעל ידם - 'תבנה'¹⁰².

הגהות צמח צדק

כה. וזהו שאמרו רז"ל בעירובין על פסוק והלכי על דרך שיחו דקאי על בעלי מקרא ומשנה ותלמוד.

מחשבה תפיסא ביה כלל', ולכן היא באה ב'דילוג' - ב'הלכות הערוכות לפנינו' העוסקות בעניינים גשמיים, וכמו המשכת השערות שבאה ב'דילוג', בשערות גשמיות (ע"פ לקו"ת בביאור, וראה אדה"א).

99. תהלים קיט, צז.

100. סוף ברכות. וש"נ.

101. שבת קיד, א.

102. ולפי פירוש זה ב'עיר סיחון', לומדי התורה הם ה'מושלים', היינו שהם 'מושלים' בכל סדר ההשתלשלות, והמשכת האור בכל העולמות ובנין העולמות הוא על ידי עסק תורתם (ע"פ אדה"א).

הקב"ה, כמ"ש "כולם בחכמה עשית" אלא שהלכות התורה נמשכות מבחינה עליונה יותר, והיא חכמה שלמעלה מבחי' החכמה דסדר השתלשלות שממנה הנהגת העולם.

והנה, החכמה האלקית המצומצמת להנהגת העולמות מלובשת בכלים המוגבלים של בחי' החכמה דסדר השתלשלות; משא"כ חכמת התורה - אינה מתלבשת בכלי המוחין. ולכן נמשלה ל'שערות', כי כמו ששערות האדם הם 'מותרי מוחין', היינו מוחין עליונים שאינם יכולים להתלבש במוח האדם ולכן בוקעים ויוצאים חוץ לראשו, כך הלכות התורה הם מחכמתו העליונה של הקב"ה עליה נאמר 'מאד עמקו מחשבותיך', ואינה מתלבשת בכלים, 'לית

שטרונים השבוע

לעילוי נשמת

הרה"ת הרה"ח ר' בנימין זאב בן הרה"ת
הרה"ח ר' אברהם שיבלחט"א סילווער

נתנדב ע"י ולזכות הוריו הרה"ת הרה"ח
אברהם וזוג' שיחיו סילווער

שיהיו להם ברכות בכל מכל כל בטוב הנראה והנגלה

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' קלונימוס קלמן בן ר'
שלמה ע"ה דרימער

נפטר כ' חשון ה'תשע"ה
תנצב"ה

נדבת בנו ידידינו הרה"ת הרה"ח
שלמה שיחיו דרימער

נדבת

ר' יוסף הלוי וזוגתו מרת חנה מלכה שיחיו
גורביץ

לזכות כל משפחתו

שיהיו להם ברכות בטוב הנראה והנגלה בכל מכל כל

לזכות

השליח הרה"ת ר' יוסף יצחק וזוגתו מרת
שטערנא שרה שיחיו מינץ

ולזכות הילדים מנחם מענדל, אייזיק גרשון,
צמח, משה, וחי' מושקא שיחיו מינץ

שיהיו להם ברכות בכל מכל כל בטוב הנראה והנגלה,
ושירו מוהם הוריהם אידישע חסידישע נחת

לזכות

ידידינו הנכבד הרה"ח ר' ישעי' זושא
וזו' מרת אסתר שיחיו ווילהעלם

שיהיו להם ברכות בכל מכל כל
בטוב הנראה והנגלה

לעילוי נשמת

הרה"ת ר' אליהו ציון בן הרה"ת ר' חנניה ומרת ברוכה
ולזכות מרת סופי' בת גרז שתבלחט"א
ולזכות ר' חיים שמעון בן רחל,
ומרת חי' לאה בת ראשקא שיחיו

נדבת אוריאל בן סופי' וזוגתו מרת חנה טויבע
בת חי' לאה ומשפחתם שיחיו
שיהיו להם ברכות בכל מכל כל בטוב הנראה והנגלה

מנדבים הודשיים

לזכות הרה"ת ר' לוי הלוי בן שרה וזוגתו
מרת שיינא מלכה בת רחל
ובניהם יהודית, צבי הירש הלוי, חי'
מושקא בת שיינא מלכה

Refuah Sheleima to
Daniel Reuvein ben Dina
Donated Anonymously

לזכות ר' יעקב בן חנה שיחיו גרסון
וכל משפחתו
...

הרה"ת ר' שלום דובער וזוגתו לזכות
מרת חי' מושקא גורביץ
וכל משפחתם

לזכות הרה"ת ר' שמואל דוד וזוגתו
שיחיו ניומאן וכל משפחתם
...

לזכות משפחת אהרן
שיתברכו בכטו"ס
...
לזכות משפחת באביטש
שיתברכו בכטו"ס

לזכות הת' מנחם מענדל בן שיינא באשא

...
לזכות ולרפו"ש עבור חי' אלה שתחי' בת ריסא
ולזכות עמנואל בן חי' סאשה

...
לזכות ולרפו"ש ליוסף יצחק בן איריס ודורי בן אורה

...
לזכות אשר בן רינה לזיווג משורש נשמתו
ולגאולה שלימה של עם ישראל בקרוב ממש

...
לזכות World Trade Copiers ואברהם הולצברג

...
לזכות ולרפו"ש לשאול אליהו שיחיו בן חנה רבקה שתחי'

...
לזכות מרת חנה מינא בת שושנה אביבה

...
לע"נ הר"ר כתיאל שלום בן הר"ר חיים יצחק ע"ה

...
לזכות הרה"ת ר' נחמן דוב שיחיו בן מאלע, ומשפחתו

...
לע"נ יחזקאל בן יוסף חיים ולע"נ רבקה בת יחזקאל

...
לע"נ ר' ראובן בן ר' יוסף רובינשטיין ע"ה

...
נדבת חתנו ר' מיכל קארצאג

...
לזכות יהודית ולזכות אחיותיה חי' מושקא, זעלדא, ואחיה

...
שרגא פייוויש, מנחם מענדל

...
נדבת הורי מרדכי אברהם ישעיהו וזוג' מרת אסתר שפרה שלזנר

...
לזכות הרב ומשפיע שמואל לו, שימשיך בעבודתו הקודש,

...
מאת תלמידו שאול גנגלי

...
לזכות אייזק גרשון בן שיינא באשא, מנחם מענדל, לוי,

...
יוסף, חי' מושקא, שלום דובער, אברהם זאב, יהושע זעליג

...
לזכות ר' לוי יצחק הלוי וזוגתו מרת חנה קורנינסקי

...
וכל יוצאי חלציהם ולזכות 'חדר מנחם' מלבורן אוסטרליה

...
לע"נ ראובן אברהם בן אלתר שלמה זלמן

...
לזכות התמים מיכאל זהבי

לזכות כ"ק אדמו"ר נשיא דורינו

...
ולזכות הרבנית הצדקנית חי' מושקא

...
לזכות הרה"ת ר' אברהם דוד ומרת רחל לאה סיברג

...
לע"נ בתיה בת שלמה הלוי ע"ה

...
לזכות לוי וזוגתו מרת רבקה לאה ובניהם חי' מושקא, מנחם

...
מענדל, ובתיה מינא געלב

...
לזכות התמים אליהו סילפין

...
לזכות הרה"ת ר' אברהם אברמסון וכל משפחתו

...
לזכות הרה"ת ר' נחמן דוב שיחיו בן מאלע, ומשפחתו

...
לזכות הרה"ת ר' ישראל מאיר אברמסון וכל משפחתו

...
לע"נ הרה"ת אברהם ישעי' בהרה"ת עובדי' ע"ה שטראקס

...
לזכות בת שבע שתחי'

...
בת הרה"ת יוחנן מרזוב וכל משפחתו

...
לזכות דינה בת שבע בת מאירה אסתר

...
לזכות פערל רייזל בת אהובה ברכה

...
לזכות הרה"ת ר' יהושע בירקאוויץ וכל משפחתו

...
לע"נ רבקה אלטא בת חנה לאה ע"ה

...
לע"נ הילדה היקרה עדאל שיינא ע"ה

...
בת הרה"ת מרדכי אליהו יחט"א האנאווער

...
לזכות הרה"ת ר' אביגדור סימאנדס וכל משפחתו

...
לזכות הרה"ת ר' חיים משהווגתו מנוחה רחל

...
ובניהם מנחם מענדל ופעסיא

...
לע"נ הרה"ת ר' שמואל אייזיק הלוי ע"ה פאפאק

...
נדפס על ידי ולזכות משפחתו

...
לזכות אסתר בת רחל

שיעורים חדשים
בכל שבוע

מבחר של
עשרות מגידי שיעור

מסודר
להפליא

טעמו וראו כי טובה ה'!

נשמתך משתוקק לשיעורים בחסידות

הכל רק בלחיצת כפתור!

www.otzerhachassidus.com

יש גם אפשרות 'להוריד' כל השיעורים ל-mp3 player וכדומה

שיעורים בחסידות לכל אחד בכל מקום

uphill marketing 718.722.7333

אפשרות
להכניס השיעורים
ל-MP3/USB הפרטי שלך

לפרטים
או להשיג השיעורים, צלצלו:

347.762.6054

ומלאה הארץ ידעה את ה'

מזון
לעבדך באמת

טעל: 718.650.6295

אימעייל: admin@otzerhachassidus.com

אתר: www.otzerhachassidus.com

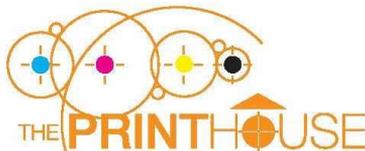

ניתן להשיג הקונטרסים בחינם מידי שבוע בשבוע
במוקדים בכל שכונות החרדיות ברחבי ניו יארק

לפרטים נא להתקשר בטלפון 718-650-6295
או באימייל info@otzerhachassidus.com

כמו"כ אפשר לקבלו באימייל
או להורידם מאתר אוצר החסידות
www.otzerhachassidus.com

נדפס באדיבות

538 Johnson Avenue | Brooklyn, NY 11237

t 718.628.6700 f 718.628.6900 e jobs@tphny.com w tphny.com